

100
2020

TRIMITAS

1920-2020

9771392475004

KAI ZVIMBIA KULKOS IR SKAMBA „GONGAI“

GENEROLO JONO ŽEMAIČIO LIETUVOS KARO AKADEMIJA

Tavęs laukia:

100% NEMOKAMOS STUDIJOS

STIPENDIJA IR KARIŲ
SOCIALINĖS GARANTIJOS

BAKALAURO DIPLOMAS IR
LEITENANTO LAIPSNIS

DINAMIŠKA TARNYBA LIETUVOS
KARIUOMENĖJE

@lietuvos_karo_akademija

@karoakademija

DAUGIAU INFORMACIJOS:

+370 682 31072

lka.atranka@mil.lt

©„Trimitas“, 2020
Leidinio indeksas 5291.
ISSN 1392-4753
Tiražas 2000 egz.

LIETUVOS ŠAULIŲ ŽURNALAS

TRIMITAS

2020 m. Nr. 11 (1344)
Tiražas 2000

Išleidžiamas
paskutinę kiekvieno
mėnesio savaitę

ŠIAME NUMERYJE:

- 2 **LŠS KRONIKA.** Šauliai – antri
- 3 **LŠS KRONIKA.** S. Tamkevičius SJ su šauliais dalijosi gyvenimo patirtimi
- 4 **ATMINTIS IR PAGARBA.** Uždek žvakelę ant laisvės kovotojo kapo
- 5 **ATMINTIS IR PAGARBA.** #InMemoriam
- 6 **VARŽYBOS.** LŠS šaudymo varžybos: kai zvimbia kulkos ir skamba „gongai“ | VALDAS KILPYS
- 10 **GINKLAS.** „Scorpion Evo 3“: mažas, lengvas, polimerinis | VALDAS KILPYS
- 12 **PRATYBOS.** Lauko taktinės ir kovinio šaudymo pratybos | DOVILĖ PUKERTAITĖ
- 13 **PRATYBOS.** Pratybose kovinių šaulių ir karių savanorių sąveika | DOVILĖ PUKERTAITĖ
- 16 **ŠAULIŠKA INICIATYVA.** Karo muziejuje – išskirtinis paminklas „Už jūsų ir mūsų laisvę“
- 17 **VIENAS IŠ MŪSŲ.** Ką sako vidinis „aš“ šiuolaikiniam jaunimui? | DOVILĖ PUKERTAITĖ
- 20 **NUOMONĖ.** Deganti Rūpintojėlio širdis, beatodairiška Vyčio drąsa ir šaltas protas? | VALDAS KILPYS
- 22 **GINKLO BROLIAI.** Priesaika Lietuvai – pažadas kiekvienam iš mūsų | AISTĖ JANULEVIČIŪTĖ
- 26 **PAŽINK PASAULĮ.** „Kario kelias“. Pažintis su Tekančios Saulės šalimi | JUSTINA NENORTAITĖ
- 28 **LŠS V. PUTVINSKIO-PŪTVIO KLUBAS.** Paskutinės tarpukario Lietuvos šaulių moterų vadovės Sofijos Putvinskaitės-Mantautienės 120-osioms gimimo metinėms | STASYS IGNATAVIČIUS
- 34 **IDOMIOJI ISTORIJA.** Gabrielė Petkevičaitė-Bitė ir įvairiapusė jos veikla | IRENA LESVINČIŪNIENĖ
- 36 **IŠ AUTOMOBILIŲ ISTORIJS.** XXI amžiaus pradžios automobiliai, II dalis | JONAS RINKEVIČIUS
- 42 **LAUKO VIRTUVĖ.** Triušis tarp voveraičių | VYTARAS RADZEVIČIUS
- 44 **GALVOSŪKIS.** Kryžiažodis „Lietuviška muzika“. Atsakykite į klausimus ir laimėkite prizą! | KASTYTIS STUMBRYŠ

Autorių dėmesiui – medžiagų kitam numeriui laukiame iki einamojo mėnesio 10 dienos imtinai!

Projektą „Vytis, Rūpintojėlis ir... kas dar?“ (straipsniai): „Deganti Rūpintojėlio širdis, beatodairiška Vyčio drąsa ir šaltas protas?“, „Ką sako vidinis „aš“ šiuolaikiniam jaunimui?“ remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas.

2020 m. skirta 3 000 eurų.

Vyr. redaktorė Dovilė Pukertaitė
Kalbos redaktorė Sandra Balžekaitė
Korespondentas Valdas Kilpys
Maketas Greta Janutytė
Dizainas CRITICAL, Paulius Budrikis

Redakcijos kolegija: Redakcijos kolegija:
Dovilė Pukertaitė (LŠS viešųjų ryšių specialistė)
Tadas Venskūnas (LŠS Pilietinio ugdymo skyriaus vedėjas)
Irena Šalaviejiienė (LŠS išeivijoje šaulė)
Gražvydas Zulanus (CV narys)
Skaidrilė Grigaitė-Mockevičienė (LŠS studentų korporacijos „Saja“ narė, CV narė)
Gediminas Jankus (CV narys)
Edgaras Diržius (CV narys)

Viršelio nuotrauka – Vaidotas Okulič-Kazarinas

Adresas: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.
el. p. redakcija@sauliusajunga.lt
facebook.com/trimitas.lt

Kasdienes naujienas apie Lietuvos šaulių sąjungą skaitykite oficialiame tinklalapyje www.sauliusajunga.lt

Leidėjas: Lietuvos šaulių sąjunga
www.sauliusajunga.lt
facebook.com/sauliusajunga.lt
Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Rankraščiai negražinami ir nerecenzuojami.
Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuvę.
Spausdino UAB „JUDEX SPAUDA“
Europos pr. 96C, LT-46351, Kaunas

Atstovai užsienyje: LŠS išeivijoje (JAV) J. R. Butkus
Torontas (Kanada) V. Pūtvio kuopos vadas V. Pečiulis

1

ŠAULIAI – ANTRI

Trimito informacija
Nuotraukos – Dovilė Andrijauskaitė

Spalio pabaigoje Vytauto Didžiojo karo muziejuje vyko Lietuvos kariuomenės Kauno įgulos karinių vienetų atstovų protų mūšis. Tai tradiciniu tapęs renginys, kurio metu kariai drauge su šauliais ir civiliais varžosi karinių žinių srityje.

Nors dėl koronaviruso pandemijos dalyvių buvo mažiau, laikantis saugumo reikalavimų, mūšis buvo ne mažiau įtemptas. LŠS štabas mūšiui parengė ir į kovą metė komandą „Šaulys“, kurią sudarė trys nariai: V. Putvinskio klubo prezidentas Stasys Ignatavičius, štabe plušantis Žilvinas Neliubšys ir „Trimito“ žurnalistas Valdas Kilpys.

Be šaulių, savo kariniams daliniams atstovavo Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Algirdo mechanizuotojo pėstininkų bataliono komanda „Kapralas“, Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Vaidoto mechanizuotojo pėstininkų bataliono

komanda „Vaidotėnai“, Karinių oro pajėgų komanda „Dobi-III“, Juozo Vitkaus inžinerijos bataliono komandos „Inžinieriai“, „Koviniai sandėlininkai“, Dr. Jono Basanavičiaus karo medicinos tarnybos komanda „Medikas“, dvi Divizijos generolo Stasio Raštikio Lietuvos kariuomenės mokyklos komandos ir LK KASP Dariaus ir Girėno apygardos 2-osios rinktinės komanda „Savanoriai“.

Vyko trys rundai komandai ir atskiros varžytuvės vienam komandos atstovui. Pasak S. Ignatavičiaus, sekėsi neprastai, tačiau kaip visuomet iki pergalės pritrūko vos vieno taško. „Buvo bent pora klausimų, į kuriuos atsakėme teisingai, tačiau paskui nubraukėme teisingus atsakymus ir parašėme nesąmones“, – apgailestavo pašnekovas. Jo teigimu, tai jau antras kartas, kai šauliai lieka antri. „Gal trečias kartas nemeluos?“ – retoriškai klausė pašnekovas.

Po atkaklios kovos nugalėtojais tapo Karinių oro pajėgų komanda „Dobi-III“, o tretieji liko Divizijos generolo S. Raštikio Lietuvos kariuomenės mokyklos komandos „PM“ atstovai. x

1. Komandinis darbas ir diskusijos lėmė antrąją vietą.
2. Šaulių komanda.

S. TAMKEVIČIUS SJ
SU ŠAULIAIS DALIJOSI
GYVENIMO PATIRTIMI

Trimito informacija
Nuotraukos – Valdas Kilpys

Vėlyvą lapkričio pavakarę Kauno įgulos karininkų ramovėje įvyko išskirtinis renginys. Pirmą kartą nuotoliniu būdu vyko vienas iš tęstinių Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės pilietinio pasipriešinimo paskaitų. Renginyje dėl pandemijos reikalavimų dalyvavo vos keli kuopų vadai, tačiau transliaciją stebėjo beveik 100 šaulių.

Nenuostabu, nes savo prisiminimais ir gyvenimo išmintimi sutiko pasidalyti tikrai išskirtinė asmenybė – kardinolas, arkivyskupas emeritas Sigitas Tamkevičius SJ. Pasakojimą pradėjęs Kardinolas sakė, kad visas jo gyvenimas buvo bandymas „skaityti laiko ženklus“. Būtent dėl to ir radosi „Lietuvos katalikų bažnyčios kronika“ (LKBK), kurią net 11 metų pagrindyje redagavo ir leido S. Tamkevičius SJ.

Pasak pašnekovo, sunkiausi buvo pirmieji LKBK leidimo metai, o paskui informacija „pati pradėjo plaukti“. Kardinolas dalijosi

detalesnėmis konspiracijos subtilybėmis. Tarkime, į Vakarus siunčiama „kronika“ dažniausiai būdavo perfotografuota į mikrofيلمus ir įdėta į dantų pastos tūbelę, kurią pasiimdavo kas nors iš Lietuvoje besisvečiuojančių emigrantų. Pagrindinio leidinio sumanytojas ir leidėjas turėjo įsirengęs net keletą slaptaviečių: visai netoli lauko tualetu buvo įkaskęs stiklainį, po vienu iš bažnyčios šoninių altorių buvo niša spaudiniams laikyti ir net greitam paslėpimui buvo perdarytos stalo lentos. „Pirmiausiai stengdavaisi gautus rankraščius perspausdinti „mašinėle“, kad pagal raštą nebūtų įmanoma susekti informaciją pateikusių asmenų. Rankraščius iš karto sunaikindavau“, – sakė Kardinolas.

Paklaustas apie KGB tardymo metodus, S. Tamkevičius SJ pasakojo apie sunkias izoliatoriaus sąlygas ir bandymą „kalbėti nieko nepasakant“. Jo teigimu, po Stalino mirties suimtiesiems fizinio poveikio gerokai sumažėjo, tačiau liko psichologinis

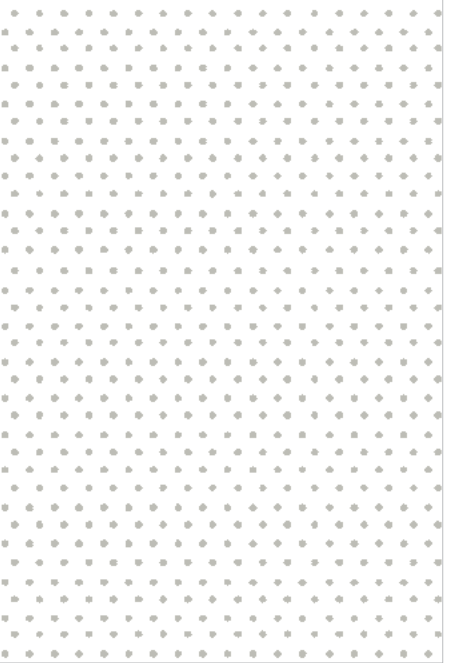

2

spaudimas. „Tardymai trukdavo po kelias valandas, tekdavo susikaupti, kad ko nepasakytum nereikalingo“, – prisiminimais dalijosi Kardinolas. Pašnekovas įtarė, kad KGB jo atžvilgiu bent kartą bandė ir psichotropinius preparatus. „Tardytojas pasiūlė arbatos ir aš, dar nepatyręs, sutikau. Atsikvošėjau tik po kelių valandų purtomas tardytojo, kuris ir toliau klausinėjo įvairių dalykų. Paskui supratau, kad tie preparatai jiems nepadėjo“, – prisiminė buvęs kalinys.

Prasidėjus „perestroikai“ S. Tamkevičius SJ grįžo į Lietuvą ir toliau dirba jos naudai. 2017-aisiais jam buvo suteiktas Garbės šaulio vardas. x

Kardinolas, arkivyskupas emeritas Sigitas Tamkevičius SJ.

3

UŽDEK ŽVAKELĘ
ANT LAISVĖS
KOVOTOJO
KAPO

Trimito informacija
Nuotraukos – Domantas Matuliauskas

Lietuvos laisvė – šie žodžiai galbūt nebūtų virtę kūnu – Valstybe, – jeigu ne žmonės, kurie tikėjo laisvos šalies ateitimi. Karių savanorių, šaulių atsidavimas ir kova padėjo pirmuosius akmenis mūsų valstybės pamatams.

Kasmet minėdami Visų Šventųjų dieną ir Vėlines, lankome savo artimųjų kapus. Mūsų protėviai tikėjo, kad per Vėlines gyvieji gali bendrauti su mirusiųjų vėlėmis. Šį bendravimą šiandien simbolizuoja uždegamos žvakutės. Visoje Lietuvoje šauliai pirmosiomis lapkričio dienomis susiburia ir drauge dalyvauja atminimo akcijoje „Uždek žvakelę ant laisvės kovotojo kapo“, siekdami įprasminti atminimą, neužmiršti kovojusių už mūsų laisvę žygdarbių tvarko jų amžinojo poilsio vietas, uždega žvakes ir trispalvės juostelėmis perriša antkapius.

Prie atminimo akcijos įgyvendinimo aktyviai prisijungia jaunieji šauliai. „Vienas svarbiausių Lietuvos šaulių sąjungos uždavinių – ugdyti pilietišką jaunimą, skatinti domėjimąsi istorija ir pagarbą savo šaliai, savo šalies didvyriams,

todėl akcijoje neatsitiktinai aktyviai dalyvauja jaunieji šauliai. Dažnai prieš aplankydami kapus su būrelių vadovais jaunimas prisimena skaudžius Lietuvos istorijos įvykius, dalyvauja diskusijose apie pasiryžimą ginti laisvę ir nepriklausomybę“, – sakė Pilietinio ugdymo skyriaus vedėjas Tadas Venskūnas.

Ne prie vieno kovotojo kapo sukalbėta malda, prisiminta istorija ir žmonės, kurių dėka gyvename laisvi ir nepriklausomi. Tegul mūsų didvyriai niekada nebūna užmiršti! x

1. Trispalvėmis juostelėmis lapkričių perjuosti kovotojų už laisvę antkapiai.
2. Laisvės kovotojų kapai sužibo žvakelių šviesa, kurias uždegė šauliai ir jaunieji šauliai.

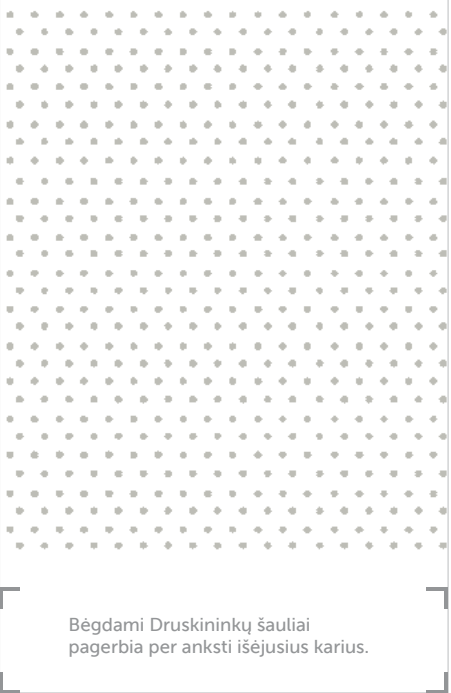
4

#INMEMORIAM

Trimito informacija

Šauliai nepamiršta. Spalio pabaigoje Lietuvoje vyksta atminimo akcija, pagarbos / paramos mirusiems Lietuvos kariams bėgimas „In Memoriam“. Bėgimą kasmet organizuoja Lietuvos didžiosios kunigaikštienės Birutės karininkų šeimų moterų sąjunga kartu su Lietuvos kariuomene bei ją remiančiomis organizacijomis.

Šaulių sąjungos nariai kasmet prisijungdavo prie didžiojo bėgimo Vingio parke. Šiais metais dėl epidemiologinės situacijos Lietuvoje į organizacijų kvietimą atsiliepė ir pasirinktus maršrutus bėgo ten, kur jiems patogiu, su artimaisiais, su broliais ir sesėmis šauliais.

Bėgdami Druskininkų šauliai pagerbia per anksti išėjusius karius.

„Šauliams dalyvavimas šiame bėgime yra itin svarbus, juk esame sukarinta organizacija, įtraukta į šalies gynybinius pajėgumus, tad išreikšti pagarbą mirusiems ginklo broliams yra visų mūsų pareiga. Ir visiškai nesvarbu, kiek tau metų, esi jaunas ar suaugęs šaulys, nesvarbu, koks tavo fizinis pasirengimas – šiame šaulių pagarbos bėgime dalyvavo ir šaulys, sergantis cerebriniu paralyžiumi. Jis įveikė visą pasirinktą distanciją. Taigi, kai kalbama apie pareigą ir pagarbą, nei liga ar turima negalia negali sutrukdyti įvykdyti savo pareigos, uniforma ir Lietuvos Respublikos vėliava ant peties įpareigoja gerbti atminimą tų, kurie buvo pasiruošę ginti mūsų laisvę ar paaukoti gyvybę už mus, tačiau išėjo per anksti...“ – po bėgimo sakė Druskininkų kuopos vadas Ramūnas Šerpatauskas, šiemet subūręs šaulius bėgti dėl kilnaus tikslo Druskininkuose.

2015 metų rugsėjo mėnesį maratono metu mirė jaunas Lietuvos karininkas – majoras Vytautas Burokas. Mintis prisiminti mirusįjį pagarbos bėgimu virto dideliu atminimo renginiu, pagerbiančiu visus per metus įvairiomis aplinkybėmis mirusius ar žuvusius Lietuvos kariuomenės karius. „In Memoriam“ bėgimas – proga prisiminti, pagerbti ir pagalvoti, kad viskas yra labai laikina. Tai galimybė parodyti, kad atminimas yra galinga jėga, verčianti susimąstyti ir rūpintis savimi bei aplinkiniais, ypač karantino metu“, – mintimis Šiauliuose įveikusi trasą dalijosi Gen. P. Plechavičiaus šaulių 6-osios rinktinės vado pavaduotoja Silva Maskaliovienė.

Kartu vykdoma labdaros akcija, kurios metu suaukotos lėšos perduodamos mirusių karių šeimoms ir artimiesiems. x

LŠS ŠAUDYMO VARŽYBOS:
KAI ZVIMBIA KULKOS
IR SKAMBA „GONGAI“

5

Tekstas ir nuotraukos – Valdas Kilpys

Nors šių metų ruduo džiugino puikiais orais, ne veltui sakoma, kad vadinamieji Merfio dėsniai atsirado ne tuščioje vietoje. Tą dieną, kai įsilingavo LŠS šaudymo varžybos, lietuviai pradėjo pilti kaip reikiant. Tačiau rimtiems šauliams ši kliūtis įveikiama. Ir ji buvo įveikta.

POKALBIS SU VLADU

V. Jablonskis yra tas šaulys, kurio dėka ir radosi šios varžybos. Teko patirti, kad tokio pobūdžio varžybos yra „tikras peilis“ organizatoriams, nes dėl įvairių aplinkybių jose dalyvaujantys žmonės turi griežtą nuomonę, priklauso skirtingoms šaudymo organizacijoms, todėl nuolat tenka spręsti įvairias problemas. Po varžybų pakalbinome pagrindinį organizatorių, ant kurio pečių ir gulė ši nelengva našta.

Kodėl šovė į galvą mintis organizuoti šias varžybas? Juk klapatas...

Taip, sutinku, tas darbas nėra lengvas ir reikalauja nemažai energijos, kad visus ir viską „sumūrytum“ į vieną daiktą. Šiaip dažnai pagalvoju, kad mes dažniausiai kažko norime ir tik reikalaujame iš kitų, tačiau labai mažai patys ką nors padarome ar bent jau padedame ir netrukdome darantiems. Kalbant apie varžybas, vadovaujuosi viena gera mintimi, kurią pasakė žymusis mokslininkas Albertas Einšteinas. Ji nuolat man padeda: jeigu darau tai, ką darau, tai turiu, ką jau turiu. Paprasta mintis, bet man padeda.

Gal galėtumėte paaiškinti pagrindinių pratimų esmę ir prasmę, t. y. ko siekiama tokiais pratimais?

Pirmiausia, kiekvienos varžybos yra tam tikra nauja patirtis. Ir visai nesvarbu, ji teigiama ar neigiama. Varžybose visada būna žmonių, kurie pataria ir dalijasi savo mintimis. Tu tiesiog tobulėjai. O šaudymo pratimai parodo, kaip šaulys elgiasi ir šauda. Tai yra galutinis šaulių vertinimas.

Pirmi du pratimai yra svarbiausi. Pirmas pratimas, kurį pavadiname „GGG šaltas šūvis“ (GGG abreviatūra reiškia „Giraitės ginkluotės gamykla“ – aut. past.) aiškiai parodo, kaip šaulys pažįsta savo ginklą. Antrasis pratimas – Lietuvos tolimojo šaudymo asociacijos (LTŠA) „kortos“ parodo šaulio stiprumą ir, svarbiausia, stabilumą „draugaujant“ su ginklu. Baltijos tolimojo šaudymo asociacijos (BTŠA) pratimas skirtas įvertinti, kokios šaulio galimybės ir kiek yra linkęs rizikuoti atlikdamas taiklų šūvį.

Kas nustebino šiose varžybose?

Dalyvių aktyvumas, teko net stabdyti registraciją. To nesitikėjau. Taip pat maloniai nustebino ir nudžiugino faktas, kad prie varžybų organizavimo ženkliai prisidėjo „Vollit“ šaudymo centras, Lietuvos tolimojo šaudymo federacija, Baltijos

tolimojo šaudymo federacija. Nuoširdžiai dėkoju kolegoms iš „Armatus“, kad parengė savo pratimus ir juos administravo. Tiesa, negaliu nutylėti dar vieno dalyko – varžybų sąmata. Ją pasiileiku sau.

Kaip vertinate bendrą varžybų vyksmą? Su kokiais netikėtumais susidūrėte?

Šaudybos pasaulio žmonės – lyg atskiras pasaulis. Čia visada būna juokelių, netikėtumų ir net pavydo. Suprantama, bet kokiam netikėtumui norisi turėti atsarginį variantą, bet resursai riboti. Prisipažinsiu, kartais tenka net su velniu „susėsti prie stalo“ ir susitarti, kad visas procesas vėl judėtų pirmyn. Į detales nesileisiu, bet visuma teigiama ir džiugina mus visus. Svarbiausia, kad tai yra mūsų visų varžybos.

Šiomet pastebėjau daug ir tikrai solidžių prizų. Verslas remia?

Taip. Išvardysiu padėjusius: Perkūno ginklinė, GGG, Armijai ir civiliams, LTŠS, BTŠF ir t. t. Pastebėjau, kad verslas darosi vis solidaresnis su savo klientais. Taip pat rėmėjai turi savo matymą, kaip prizai turi būti išdalyti ir paskirstyti. Taip radosi loterija tiems, kurie dalyvavo ir nelaimėjo prizinės vietos. Kitiems prizai atiteko pagal konkrečios rungties rezultatus, pavyzdžiui, „Vollit“ „medžiotojo bokštelis“.

Visgi, ko dar reikėtų siekti taikliesiems šauliams? Kur silpnosios vietos?

Klausimas labai platus, bet atsakymas tebūnie paprastas: „Vienybė težydi!“ Mano tikslas gal net padaryti kiek mažesnę, labiau kamerinį renginį, kur dalyvautų ne tokie korifėjai kaip šiemet. Noriu aiškių užduočių ir konkretaus tobulėjimo.

Labai dėkoju dalyviams už atsiliepimus ir patarimus. Ačiū visiems, kurie padėjo ir prisidėjo prie varžybų. Ypač dėkoju LŠS vado pavaduotojui Židrūnei Šadauskiui. >

Vienas iš varžybų nugalėtojų kaip atramą panaudojo savo kuprinę.

Šiuo atveju laimėti labiau padeda ne brangiai kainuojanti įranga ir ginklai, o realūs šaulio įgūdžiai ir stabili psichika. Tiesiog reikia maksimaliai susikonscentruoti ir greitai bei tiksliai pataikyti į taikinius.

KELETAS PRATIMŲ

Kaip jau minėta, pilant lietui varžybos nesustojo. „Vollit“ šaudymo centre ne visur stovi stoginės, todėl daugeliui teko straksėti per balas net vykdant pratimus. Kalbant paprastai, kiekvienas varžybų dalyvis turėjo gana platų pasirinkimą, kokiose rungtyse dalyvauti. Vyko šaudymai pistoletu, pusiau automatinio šautuvu ir, savaime suprantama, šautuvais, skirtais taikiniams naikinti ilgose distancijose.

Elementariausias pratimas buvo „Šaltas šūvis“. Po garsinio signalo per 30 sek. turėjo būti atliktas šūvis į taikinį, pastatytą 300 m atstumu. Pats taikiny – itin paprastas, klasikinis, apskritas, su taškų žymėjimais. Pratimo esmė – tiesiog be jokių korekcijų padaryti vieną lemiamą šūvį. Tai nėra taip paprasta, kaip atrodo, kai šaudai nemenku atstumu.

LTŠF pratimas „Kortos“ pasižymėjo kiek neįprastu taškų skaičiavimu: pataikius taškai buvo pridedami, nepataikius – atimami. Šaudoma į tikras kortas primenančius taikinius. Būta ir klasikinio šaudymo, kuris jau įprastas taiklių šaulių bendruomenėje: įvairiais atstumais sukabinti „gongai“ (metaliniai taikiniai, kurie suskamba pataikius – aut. past.) buvo „naikinami“ paeiliui taip skaičiuojant taškus. Kad pratimas būtų dar sudėtingesnis, buvo keičiamos ir šaudymo pozicijos.

Tam tikra klasika jau galima vadinti ir rėmėjų surengtus šaudymus pistoletu ir pusiau automatinio šautuvu. Rombo formos vadinamieji IPSC taikiniai tapo gana įprasti, todėl daugelis varžybų dalyvių džiaugėsi būtent šiomis rungtimis. Šiuo atveju laimėti labiau padeda ne brangiai kainuojanti įranga ir ginklai, o realūs šaulio įgūdžiai ir stabili psichika. Tiesiog reikia maksimaliai susikonscentruoti ir greitai bei tiksliai pataikyti į taikinius.

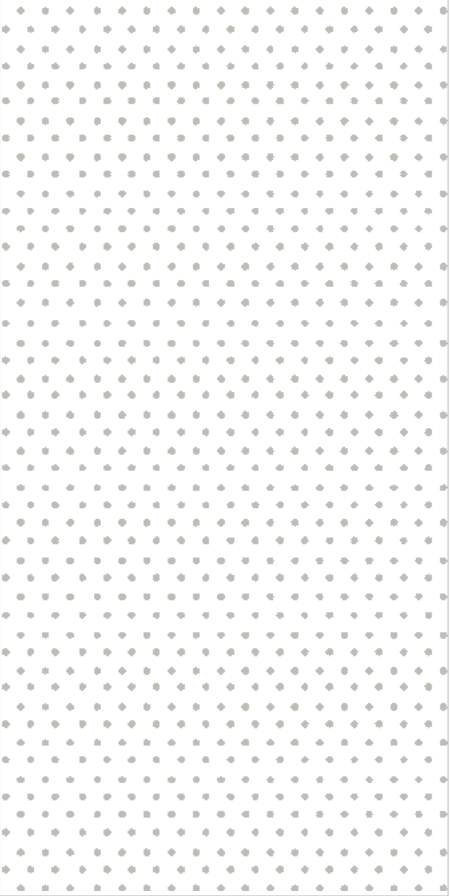
Nugalėtojai, kurie tapo tik „skaičiukais“ Tie, kurie dažniau lankosi tokio pobūdžio renginiuose, vienas kitą pažįsta iš matymo. Taiklių šaulių ar juo labiau snaiperių pas mus nėra tiek daug, kad jų nebūtų galima regėti šaudymo varžybose. Kita vertus, per daug viešinti šių žmonių pavardes kaip ir būtų ne visai protinga.

Taigi šį kartą ir varžybų organizatoriai atsižvelgė į reikalingas aplinkybes ir nugalėtojai buvo skelbiami ne pavardėmis, o numeriukais, kuriuos gavo registruodamiesi. Ta proga „Trimitas“ atsiprašo, kad nugalėtojų pavardės nešmėžuos žurnalo puslapiuose. Garantuojame – laimėjo tie, kurie buvo to verti labiausiai. x

1.

2.

3.

- 1. Bendra rikiuotė.
- 2. Šaudymas be atramos iš už kampo reikalauja nemažai fizinių jėgų.
- 3. Teisėjas atidžiai stebi taikliai atliktus šūvius.

„SCORPION EVO 3“: MAŽAS, LENGVAS, POLIMERINIS

Tekstas ir nuotraukos – Valdas Kilpys

Kai tenka išbandyti naują, dar nematytą ginklą – visuomet šventė. Tačiau, kai rankose laikai prieš nežinia kiek metų naudoto pistoleto-kulkosvaidžio „Vz 61 Scorpion“ „anūką“, jausmų sukyla dar daugiau. Ar pateisino pavojingo gyvio reputaciją šis ginklas? Ką naujo ir gero sukūrė čekų ginklų gamintojai? Ir šiaip, ar buvo verta atgaivinti legendą?

PRADŽIA, ARBA NEKOKIA „SENELIO“ REPUTACIJA

Šio ginklo radimasis siekia 1950-uosius, kai čekų ginklų konstruktorius Miroslavas Rybářas sukūrė ginklą pavadinimu „model 59“. Tik 1961 metais šis ginklas buvo visiškai baigtas ir įgijo kitą vardą – „Samopal Vz. 61“. Būtent šis ginklas laikytinas šio straipsnio „herojaus“ seneliu, mat pradėjo šlovingą čekiškų „skorpionų“ dinastiją.

Beje, šie ginklai turi ne visai švarią reputaciją. Ypač „senelis“ „Vz 61“. Dėl savo mažų matmenų ir lengvumo (šaudoma 7,65 x 17 mm šoviniais, kurie yra gerokai mažesni ir lengvesni už dabar įprastus 9 x 19 mm) šis ginklas buvo ir yra ypač mėgstamas tų, kuriems svarbu turėti didelę ugnies galią mažame ginkle. Airijos respublikonų armija, kiti Europos vadinamieji „išsivadavimo judėjimai“ ir net Italijos „Raudonosios brigados“ buvo labai pamėgę šį šautuvėlį. Nemažai įvairaus pobūdžio akcijų buvo įvykdytos naudojant „Vz 61“. Lieka tikėtis, kad jo „anūkas“ tokios reputacijos neįgis ir jį aplenks „senelio“ dalia.

OFICIALUMAI

Pradėkime nuo to, kad šis ginklas yra itin ergonomiškas. Prie rankos ir akies gula nepriekaištingai. Valdymo svirtelės šaudymo režimams perjungti ar dėtuve nuimti yra pritaikytos tiek kairiarankiams, tiek dešiniarankiams, tad „Scorpion Evo 3“ vadintinas ambidekstriniu ginklu. Stebina ginklo paprastumas: jam išardyti prireikia vos keliasdešimt sekundžių. Nuėmus buožę dera ištraukti tik vieną kaištį ir „skorpionas“ pabyra dalimis. Kaip ir kiekvienas šiuolaikinis šautuvas jis turi MIL-STD-1913, arba kitaip dar vadinamus Piketinio pamatėlius (angl. Picatinny rail), tad kiekvienas šaulys viską (prožektorius, taikiklius, kitus optinius prietaisus ir t. t.) gali susikomplektuoti pagal norą ir piniginės storį.

O ir pats ginklas lengvai pritaikomas prie savininko reikalavimų: užtaisymo rankenėlė gali būti perkelta tiek į dešinę, tiek į kairę,

pistoletinė rankena reguliuojasi, o buožė turi skirtingo ilgio nustatymo galimybę (arba galima visiškai ją nuimti). Pasibaigus šoviniams spyna lieka galinėje padėtyje, tačiau ginklas turi ir HK būdingą užtaisymo rankenėlės fiksavimo galimybę galinėje padėtyje ją pakeliant aukštyn.

Savininko teigimu, šis ginklas itin patikimas, nes bandant įvairių gamintojų šovinius strigimų nebuvo visiškai. Karinė šio ginklo versija turi tris šaudymo režimus: pavieniais šūviais, serijomis po tris šūvius ir nepaliaujama serija. Dėtuvės būna 10, 20 ir 30 šovinių talpos. Tiesa, įvairūs aksesuarų gamintojai siūlo ir „būgnines“ dėtuves, kur šovinių telpa gerokai daugiau.

JAUSMAI

Pirmas įspūdis – labai daug plastiko. Tai iš tiesų „plastikinis“ šaunykas. Nuo apsodo iki mažiausių rankenėlių nerasite metalo žymės. Net drauge su ginklu parduodamos dėtuves yra pagamintos išimtinai tik iš plastiko. Tiesa, kiti gamintojai siūlo ir kitokias, suprask, patobulintas dėtuves, bet faktas lieka faktas – tai iš polimerų pagamintas ginklas.

Ginklo valdymas iš tiesų ergonomiškas. Paimi į rankas ir jis „prilimpa“. Šių eilučių autoriui ypač patiko dėtuves nuėmimo rankenėlė, kurią galima naudoti įvairiomis kryptimis: spaudžiant iš nuleistuko pusės arba tai darant kita ranka. Tiesiog kiekvienas šaulys gali surasti sau tinkamą būdą tai atlikti.

Šūvio metu ginklas išlieka stabilus. Kadangi šaudoma pistoletiniais šoviniais, atatranka tikrai menka ir net maloni. Lieka tik spėlioti, kaip ginklas reaguotų šaudant serijomis. Lyginant su „seneliu“ „Vz 61“, anas pistoletas-kulkosvaidis liejant serijomis gana žymiai kyla aukštyn. Kadangi konkretus bandytas ginklas turėjo tikrai kokybišką „Aimpoint“ taikiklį, buvo įmanoma kontroliuoti kiekvieną šūvį net nedarant didelių tarpų tarp jų. Kitaip tariant, pasiekus maksimalią greitošaudą pavieniais šūviais „skorpionas“ nešokinėjo ir liko visiškai kontroliuojamas. ✕

TECHNINIAI DUOMENYS

Dėtuves ilgis	196 mm [8"]
Kalibras	9 x 19 NATO
Dėtuves talpa	30 [9 x 19]
Svoris be dėtuves	2,6 ± 0,05 kg
Rėmas	polimerinis
Ilgis su sulenkta ir atlenkta buožė	420 / 625–675 ± 10 mm
Greitošauda šūvių / min.	1150

7

Tekstas ir nuotraukos – Dovilė Pukertaitė

Ruduo Šaulių sąjungos rinktinėse – aktyvus metas, mat metams einant į pabaigą šaulių įgūdžiai, įgyti mokymų metu nuo metų pradžios, patikrinami rudenį vertinamosiose pratybose. Alytaus šauliai spalio pabaigoje organizavo lauko taktines ir kovinio šaudymo pratybas, kuriose dalyvavo beveik pusšimtis Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės šaulių.

„Rinktinėje kasmet organizuojamos vertinamosios pratybos, tačiau esant neįprastai situacijai dėl COVID-19 šauliai negalėjo treniruotis pagal kovinio rengimo planą, todėl rinktinės vadovybė nusprendė, kad šios pratybos bus kiek kitokios. Vertinamosios rinktinės šaulių pratybos atidėtos vėlesniam laikui, o šįkart buvo tobulinamos žinios ir įgūdžiai atliekant kolektyvines užduotis“, – sakė rinktinės vadas Skirmantas Valatkevičius.

Pagal pratybų legendą šauliai prisijungia prie VSAT ir policijos pajėgų, mokosi atlikti komendantiniams šauliams keliamas užduotis, siekiant užtikrinti visuomenės saugumą ir viešąją tvarką nepaprastosios padėties metu.

Pirmieji pratybų pasirengimo darbus pradėjo Alytaus miesto Motiejaus Aldonio 101-osios kuopos šauliai – senjorai. Jie atliko aptarnaujančio personalo darbus – vykdė pratybų logistinę aprūpinimą, šauliai įrengė pratybų vadavietę, būrio stovyklavietę, vykdė apsaugą ištisą parą ir dalijo šiltą maistą bei arbatą pratybose dalyvaujantiems šauliams.

Alytaus miesto kpt. Antano Petruškevičiaus 102-osios kuopos šauliai turėjo intensyvių mokymų periodą, kurio metu tobulino žinias ir įgūdžius planavimo, patruliavimo, sulaikymo operacijose, vykdydami objektų ir perimetro apsaugą bei teritorijos kontrolę. Svarbus uždavinys buvo tinkamai naudotis radijo ryšio priemonėmis,

LAUKO TAKTINĖS IR KOVINIO ŠAUDYMO PRATYBOS

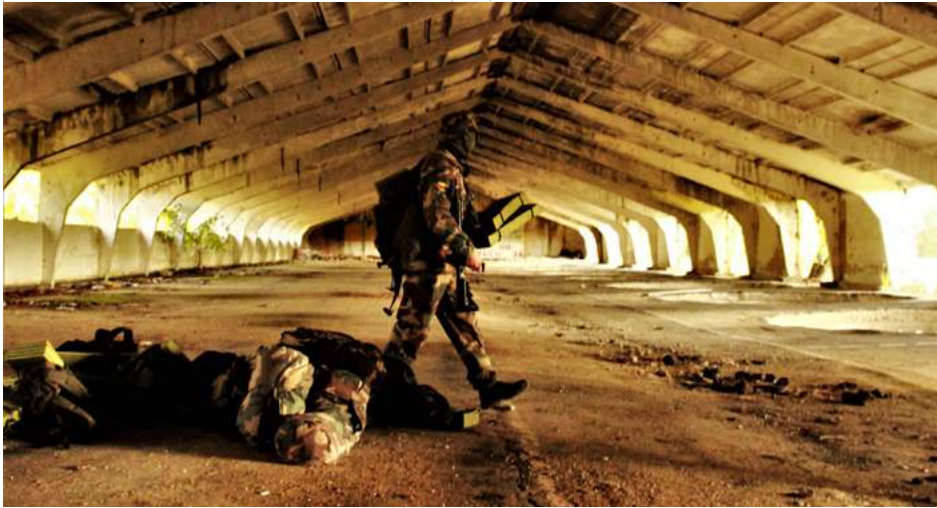
taip pat šauliai mokėsi, kaip atpažinti savadarbius sprogstamuosius užtaisus ir kokių veiksmų reikia imtis jų aptikus, kokia veiksmų seka vadovautis, išvengiant nukentėjusiųjų.

Kaip ir visose pratybose, šįkart taip pat neapsieita be pirmosios medicinos pagalbos mokymų. Šauliai mokėsi suteikti pagalbą tariamai pratybų metų nukentėjusiems broliams ir sesėms šauliams bei civiliams. „Vienas svarbiausių mokymosi akcentų šaulių pratybose – pirmosios pagalbos suteikimas. Šie įgūdžiai svarbūs kiekvienam šauliui, nes juos panaudoti gali tekti bet kada, pamačius gatvėje ištiktą nelaimės žmogų, todėl kaskart pratybose ugdome įgūdžius, kad realioje situacijoje, kasdieniame gyvenime šaulys jaustųsi drąsiai ir tvirtai žinotų, kaip pasielgti, kaip išgelbėti gyvybę“, – sakė rinktinės metodininkas Aleksandras Asanavičius.

Vienas didžiausių iššūkių pratybų dalyviams tapo dieną išmoktas pamokas pritaikyti naktį. Suteimus šauliai turėjo pademonstruoti, ko išmoko, o juos vertino ir mokymus vedė profesionalūs Krašto apsaugos savanorių pajėgų Dainavos apygardos 1-osios rinktinės kariai savanoriai, geriausiai išmanantys savo profesiją ir turintys įgūdžių bei patirties panašiose situacijose.

„Naktį užduotis buvo tikrai daug sunkiau atlikti. Pirmiausia dėl to, kad trūko miego, sunkiau sekėsi orientuotis aplinkoje, sumažėjo pastabumas ir buvo labai šalta. Po kiekvienos atliktos užduoties vykdavo situacijos aptarimas, bet joms kaip visada trūkdavo laiko, nes be užduoties scenarijaus pakartojimo buvo labai sunku įsisavinti, kas ir kokius veiksmus kiekvienoje situacijoje turėtų atlikti, nes kartais dėl to ekstremalioje situacijoje kildavo pasimetimas. Nuo pat pratybų pradžios pratybų instruktoriai sugebėjo per trumpą laiką pateikti daug įdomios ir naudingos informacijos. Norėtusi dar ir dar panašiose pratybose tobulinti įgytus įgūdžius ir gauti daugiau patirties. Daugiausia naujos informacijos buvo apie tai, kaip elgtis aptikus sprogmenų, kaip jie veikia ir ko tikėtis padarius mažytę klaidą. Taip pat, manau, labai naudinga kuo daugiau žinoti apie pirmąją medicininę pagalbą, nes niekada nežinai, kokių gyvenime žinių gali prireikti“, – įspūdžiais dalijosi šaulė Monika Jusaitė.

Lauko taktikos pratybas papildė situacinio šaudymo įgūdžių lavinimas šaudykloje. Šauliai tobulino įgūdžius naudodami trumpą ginklų greitai sumodeliuotose situacijose. Svarbiausias akcentas buvo ne kuo daugiau atlikti šūvių, o išmokti įstatymu numatytais atvejais efektyviai panaudoti trumpą šaunamąjį ginklą – pistoletą „Sig Sauer P220-1“. x

PRATYBOSE KOVINIŲ ŠAULIŲ IR KARIŲ SAVANORIŲ SĄVEIKA

8

Tekstas – Dovilė Pukertaitė
Nuotraukos – KASP archyvo

Lietuvos šaulių sąjunga yra visuomeninė sukarinta organizacija, kurios nariai nuo 18 metų, duodami šaulio priesaiką, prisiekia Lietuvos Respublikai. »

Šautys vykdo apsaugą.

Pagrindinis kovinių šaulių padalinių tikslas – paremti Lietuvos Respublikos gynybinius ir kariuomenės pajėgumus parengtais šauliais, gebančiais vykdyti teritorinę gynybą, patruliavimą, vietovės stebėjimą, kovinę paramą ir rinkti bei perduoti taktinę žvalgybinę informaciją.

ŠAULIŲ RENGIMAS

Šaulių sąjungos rengimo koncepcija išlaiko tris spalvines šaulių rengimo kryptis: „žaliąją“, „geltonąją“ ir „raudonąją. „Žalioji“ kryptis – kovinė, „geltonoji“ – specialistų, „raudonoji“ – pilietinio pasipriešinimo. Kiekviena šaulių rengimo kryptis turi programą, kurioje numatyti kursai ir minimalūs reikalavimai, kokio lygmens įgūdžiai turėtų būti suformuoti, kad šaulys gebėtų vykdyti jam keliamas užduotis. Šauliai rengiami ginkluotam ir neginkluotam valstybės gynimui, todėl kiekvienas organizacijos narys gali pasirinkti jam tinkamiausią kryptį. Šaulių rengimas pradedamas dviejų tipų Baziniu šaulio įgūdžių kursu, kuris išsiskiria į dvi dalis: kovinį ir nekovinį. Kovinis Bazinis šaulio įgūdžių kursas skirtas šauliams, ketinantiems save realizuoti įsiliejant į šalies gynybą su ginklu rankose, o nekovinis – šauliams, kurie nusprendė ar nuspręs prisidėti kitais būdais ir priemonėmis telkti bei šviesti visuomenę.

KOVINIAI ŠAULIAI

Kiekvienas šaulys, atitinkantis nustatytus reikalavimus, gali dalyvauti kovinio šaudymo pratybose bei mokymuose, kurie yra organizuojami ne tik Šaulių sąjungos, bet ir bendradarbiaujant su kitomis šalies institucijomis.

„Žalioji“ – kovinė šaulių rengimo kryptis ypatinga tuo, kad šaulių veikla sutelkta ne į individualius šaulių įgūdžius, o į kolektyvinius veiksmus Lietuvos šaulių sąjungos padalinio sudėtyje. Krizės ar karo atveju kovinių šaulių padaliniai nebūtų išformuojami, jie būtų pasitelkiami ir užduotis vykdyti kaip padaliniai, kurie ir šiandien drauge treniruojasi.

ŠAULIŲ PASIRENGIMAS

Koviniai šaulių būriai aktyviai treniruojasi visus metus. Pasak Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės Kovų būrio vado Simono Ridzvanavičiaus, nors kasdieniame gyvenime būrio nariai yra civiliai, šauliškoje veikloje jie pasirodo kaip atsakingi ir labai motyvuoti žmonės, kurie didžiąją savo laisvo laiko dalį skiria Šaulių sąjungai. Kovų būriui priklausantys šauliai – pasirinkę organizacijoje tobulinti įgūdžius pagal kovinę šaulių rengimo kryptį. Šauliai aktyviai dalyvauja pasiruošimo procese, mokosi šaudybos, taktinės medicinos, ryšių, susipažįsta su taktikos elementais ir tobulina įgūdžius pratybose, kurios vyksta tiek miške, tiek mieste.

„Atsižvelgiant į tai, kad šauliai į mokymus gali susirinkti po darbo, šaulių mokymai dažniausiai vyksta po darbo valandų arba savaitgaliais. Nepaisant to, mėnesio veiklų grafikas yra gana intensyvus. Įprastai per mėnesį šauliai dalyvauja dviejose lauko treniruotėse, iki keturių kartų per mėnesį organizuojami šaudymo mokymai, vyksta pratybos su LK padaliniais“, – apie kovinių būrių veiklas ir jų intensyvumą pasakojo Simonas.

Pagrindinis kovinių šaulių padalinių tikslas – paremti Lietuvos Respublikos gynybinius ir kariuomenės pajėgumus parengtais šauliais, gebančiais vykdyti teritorinę gynybą, patruliavimą, vietovės stebėjimą, kovinę paramą ir rinkti bei perduoti taktinę žvalgybinę informaciją. Taikos metu jie priskiriami skirtingiems kariuomenės padaliniams ir kartu su jais ruošiasi vykdyti valstybės gynybos planuose numatytas užduotis, t. y. vykdomas kolektyvinis rengimas.

PRATYBOSE – AUKŠTA ŠAULIŲ MOTYVACIJA

Spalį koviniai Šaulių sąjungos būriai drauge su kariais savanoriais treniravosi bendrose pratybose.

Vilniaus Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės du koviniai šaulių būriai – Kovo ir Žaibo – dalyvavo KASP 8-osios rinktinės 802-osios kuopos vertinamosiose lauko taktikos pratybose ir drauge su kariais savanoriais vykdė jiems paskirtas užduotis: įrengė ilgalaikius stebėjimo postus, rinko informaciją, teikė raportus, buvo atsakingi už savo paskirto rajono situacijos suvaldymą.

Pasiruošimą šioms pratyboms šauliai pradėjo likus dviem savaitėms iki pratybų pradžios. Kovinių šaulių pasiruošimą bei užduočių vykdymą stebėjo ir vertino kariai savanoriai. Pasak vertintojų, jau antrus metus iš eilės bendrose pratybose dalyvaujantys Vilniaus rinktinės koviniai šauliai ne veltui gauna aukščiausią galimą įvertinimą, nes šauliai pasižymi aukšta motyvacija, nuolatiniu noru tobulinti žinias bei nestandartiniu mąstymu.

„Toks šaulių įvertinimas yra geras ženklas, kad Tauro kuopos kovinių šaulių rengimas yra nuoseklus ir atitinka aukštus reikalavimus. Kaip ir visur, yra stipriosios ir silpnosios pusės, todėl tokios pratybos leidžia jas pamatyti. Toliau galime kryptingai dirbti ir rengtis kitų metų pratyboms“, – sakė Kovų būrio vadas Simonas Ridzvanavičiaus.

ŠAULIO ŽVILGSNIU

Nors šauliai ir dažnai dalyvauja bendrose pratybose su kariais savanoriais, kiekvieną kartą išmoktos pamokos, patirtys ir

įspūdžiai būna kitokie. Mindaugas Genys, priklausantis Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės Kovų būriui, aktyviai dalyvauja būrio veikloje. Jam jau įprasta, kad didžioji dalis veiklų vyksta miškuose bei poligonuose, todėl galimybė dalyvauti įvairaus pobūdžio pratybose suteikia vertingos patirties, atveria daugiau galimybių tobulėti. „Šių pratybų metu, kartu su kitomis paskirtomis užduotimis, vykdėme ilgalaikį objekto stebėjimą, tad teko įsirengti ilgalaikį stebėjimo postą, o tai buvo naudinga praktinė patirtis. Šaulių ir karių savanorių bendradarbiavimas – puiki galimybė stiprinti tarpusavio supratimą bei vieniems iš kitų mokytis. Džiugu, kad tas bendradarbiavimas yra grįstas noru tobulėti kartu“, – po pratybų mintimis dalijosi Mindaugas Genys.

Norint išsiugdyti reikiamus įgūdžius, svarbios praktinės veiklos, pasak šaulio, bendros pratybos jau savaime yra didelis žingsnis į priekį, sudarantis galimybes mokytis. „Stengiuosi niekuomet nepraleisti galimybės pasisemti naujų žinių ir dalyvauti bendrose pratybose su kariais savanoriais. Savo asmeninius įgūdžius vertinu realistiškai ir žinau, kad daugelyje sričių tobulumui ir tobulėjimui ribų nėra“, – sakė šaulys.

Šie metai vykdant šauliškas veiklas ir organizuojant mokymus Šaulių sąjungai buvo kupini iššūkių. Dėl COVID-19 sukeltos situacijos ne vienai šaulių rinktinei teko koreguoti veiklos planus, tačiau tik atsiradus galimybei šauliai vėl aktyviai įsitraukė į šauliškas veiklas, dalyvavo mokymuose, pratybose, varžybose ir tobulino žinias.

PRATYBOS ŽEMAITIJOJE

Žemaitijoje vykusią KASP Žemaičių apygardos 3-iosios rinktinės skyrių vertinamosiose pratybose dalyvavę LDK Kęstučio šaulių 7-osios rinktinės kovinio skyriaus šauliai įrodė, kad gali kartu veikti su KASP pėstininkų kuopos kariais savanoriais. Pritaikydami per metų pasirengimo ciklą įgytas žinias, kovinio skyriaus šauliai pagal pratybų scenarijų turėjo atlikti taktinį žygį, vykdyti pastato gynybą, įrengti kontrolės punktą. Pasak KASP Žemaičių apygardos 3-iosios rinktinės 307-osios pėstininkų kuopos vado kpt. Laimono Jurkšaičio, šauliai parodė aukštą motyvaciją ir didelį norą įvykdyti paskirtas užduotis kuo geriau. „Turint tokį norą ir motyvaciją, galima pasiekti dar aukštesnių rezultatų“, – po pratybų šaulius skatino kpt. Laimonas Jurkšaitis.

Vertinamosiose pratybose dalyvavę šauliai liko patenkinti parodytu rezultatu ir vienbalsiai akcentavo, kad tik treniruotės ir pratybos padeda įsisavinti žinias bei įgyti reikiamų įgūdžių ir juos tinkamai panaudoti pratybose vykdant užduotis. x

- 1. Bendra pratybų dalyvių rikiuotė – kariai savanoriai ir Tauro kuopos koviniai šauliai.
- 2. Pratybų akimirka: kovinis šaulys su MG3 pasaloje.
- 3. Reidas.

KARO MUZIEJUJE – IŠSKIRTINIS PAMINKLAS „UŽ JŪSŲ IR MŪSŲ LAISVĘ“

Trimito informacija
Nuotraukos – Andrius Fioklinas

Lapkričio 17 dieną į Vytauto Didžiojo karo muziejų atvežtas išskirtinis paminklas, skirtas visų Rusijos sukeltų karinių konfliktų aukoms atminti. Dar 2017 metais Ramūnui Šerpatauskui kilusi idėja iš fronte surinktų minų skeveldrų, tūtų ir kito karo metalo, kuris sėjo mirtį, pagaminti kryžių, buvo įgyvendinta kartu su savanoriu, bataliono „Donbas Ukraina“ kariu Oleksa Sokilu.

Lapkričio 17 dieną į Vytauto Didžiojo karo muziejų atvežtas išskirtinis paminklas, skirtas visų Rusijos sukeltų karinių konfliktų aukoms atminti. Dar 2017 metais Ramūnui Šerpatauskui kilusi idėja iš fronte surinktų minų skeveldrų, tūtų ir kito karo metalo, kuris sėjo mirtį, pagaminti kryžių, buvo įgyvendinta kartu su savanoriu, bataliono „Donbas Ukraina“ kariu Oleksa Sokilu.

Vytauto Didžiojo karo muziejuje apie 200 kg sveriantis kryžius bus eksponuojamas iki 2021 metų vasario pabaigos, vėliau jis bus Vilniuje, Klaipėdoje ir kituose Lietuvos miestuose, o galiausiai keliaus į Šiaulių r. Meškuičių seniūnijoje esantį Kryžių kalną, kuriame bus pastatytas ir iškilmingai atidengtas.

„Šis kryžius – unikalus tuo, kad yra vienintelis toks pasaulyje, nes visi jo komponentai surinkti būtent fronto linijose. Visos panaudotos medžiagos – mirtį nešęs metalas. Ukrainos kariai šitaip norėjo padėkoti Lietuvai už paramą, kuri viena pirmųjų ištiesė pagalbos ranką“, – pasakojo vienas iš idėjos iniciatorių, Lietuvos kariuomenės Karių reabilitacijos centro specialistas R. Šerpatauskas.

Kryžių su užrašu „Už jūsų ir mūsų laisvę“ juosia asmens indentifikavimo žetonai (ID) su žuvusių Ukrainos karių vardais, data ir vieta. Tarp šių žetonų galima rasti ir 1991 metų Sausio 13-osios aukos Gintaro Žagunio, Medininkų tragedijos ir paskutinės sovietų agresijos aukos – savanorio Artūro Sakalausko vardinius žetonus. Kalvis ir šio kūrinio autorius Anatolijus Lavričenko sakė: „Kryžius yra tarsi motinos figūra, o šie žetonai – jos liūdni papuošalai.“

Nuo 2014 metų rudens Lietuvoje yra gydomi ir reabilituojami sužeisti ukrainiečių kariai, dalyvavę Rusijos ir Ukrainos kare. 2017 metų balandį Lietuvos kariuomenės Dr. Jono Basanavičiaus karo medicinos tarnybos Karių reabilitacijos centro Ukrainos karių laisvalaikio organizavimo kuratorius R. Šerpatauskas, palaikomas Ukrainos ambasados Lietuvoje, Kryžių kalne pastatė pirmąjį Ukrainos karių kryžių.

Tuomet R. Šerpatauskui kilo unikali mintis – jis ukrainiečių kariams pasiūlė iš fronte surinktų minų skeveldrų, tūtų ir kito karo metalo, kuris sėjo mirtį, pagaminti kryžių, kuris būtų skirtas visų Rusijos sukeltų karinių konfliktų aukoms atminti. Įgyvendinti šį projektą ėmėsi ukrainietis, savanoris, bataliono „Donbas Ukraina“ karys O. Sokilas. Jis dalyvavo statant pirmąjį kryžių, tad simboliška, kad ėmėsi darbo įgyvendinant ir šį projektą. R. Šerpatauskas kartu su O. Sokilu 2018 metais važinėdamas po Ukrainą ir susitikdamas su savanorių organizacijomis, bendraudamas su kariais pristatė projektą bei jo idėją, pasakojo apie Kryžių kalną ir 2017 metais kilusią idėją pastatyti kryžių nuo Ukrainos karių.

Akcija sulaukė daug palaikymo, prisijungė kariniai vienetai, dalyvaujantys karo veiksmuose. Surinkta 10 maišų „mirties“ metalo. Visa tai buvo pervežta į Poltavą, kur karo veteranai, pagal specialybę – kalviai, ėmėsi įgyvendinti projektą, t. y. kryžiaus pagal Ukrainos kazokų stilistiką gamybos. Kryžiaus centre – skydas, padalytas į dvi dalis – Lietuvos ir Ukrainos vėliavų spalvas, ant kurių pavaizduoti šių dviejų valstybių simboliai – Gediminaičių stulpai ir Tridantis.

Dr. Jono Basanavičiaus karo medicinos tarnybos Karių reabilitacijos centras Druskininkuose priima sužeistų Ukrainos armijos karių grupes, kurios baigiantis reabilitacijos kursui vyksta į Kryžių kalną ir ten pastato atminimo žuvusiems ginklo broliams bei padėkos Lietuvos žmonėms kryžius. Iš viso jau pastatyti 27 kryžiai.

Nuo pat Rusijos karinės agresijos Ukrainoje 2014 metų pradžios Lietuva politiškai palaiko ir remia Ukrainą.

Projekto autorius Ukrainoje – OLEKSA SOKILAS

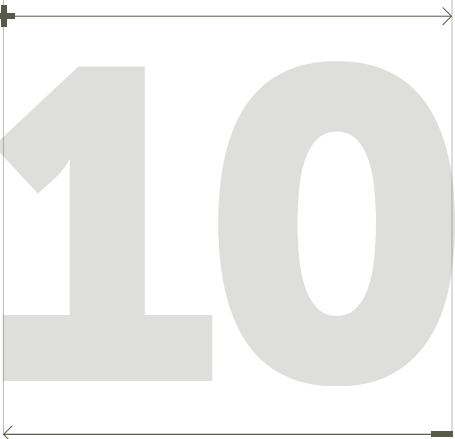
Projekto vadovas Lietuvoje – RAMŪNAS ŠERPATAUSKAS

Kalvis – ANATOLIJUS LAVRIČENKO ✕

9

Šaulio Ramūno Šerpatausko iniciatyva jau Lietuvoje unikalus kryžius – išskirtinis paminklas, skirtas visų Rusijos sukeltų karinių konfliktų aukoms atminti.

KĄ SAKO VIDINIS „AŠ“ ŠIUOLAIKINIAM JAUNIMUI?

Tekstas – Dovilė Pukertaitė
Nuotraukos – iš asmeninio Giedrės Nakutienės archyvo

„Myliu savo šalį. Kodėl? Sunku paaiškinti. Šauliškas genas užkoduotas manyje. Esu šaulė jau 25 metus“, – taip prasideda Baisogaloje tikybės mokytoja dirbančios ir su jaunimu 27 metus mokykloje bendraujančios Giedrės Nakutienės pasakojimas. Kviečiame susipažinti su jaunųjų šaulių būrelio vadove, kuri sutiko pasidalyti mintimis apie šiuolaikinį jaunimą, jo kaitą ir vis neblėstantį pašaukimą šaulystei.

Kaip atradote šaulių sąjungą?

Šviesaus atminimo Tėvelis – prakentėjęs Sibiro tremtį, šaulys, Lietuvos patriotas savo esybe, savo pavyzdžiu, savo pasakojimais pasėjo meilės geną Tėvynei. Didžiuojuosi savo šaknimis. Visa mano šeima (vyras, dvi dukros, sūnus, du žentai ir marti) – šauliai. 1995 metais prie mums brangaus Laisvės paminklo Baisogaloje iškilmingai daviau šaulišką priesaiką. Šaulišką veiklą pradėjau dainuodama įvairiuose renginiuose, kurdama dainas Tėvynei.

Jau ne vienus metus dirbate mokykloje, su jaunimu. Kada ir kodėl nusprendėte dalytis savo patirtimi su jaunaisiais šauliais?

Su jaunaisiais šauliais dirbu per 10 metų. Jaučiuosi atsakinga, nes dabar aš – tarsi „sėjėja“ – pratęsiu savo tėvelio misiją, dalijuosi savo Meilės Tėvynei patirtimi, mokau mylėti ir dirbti, o tą sėklą Dievas augina. Dažnai primenu jaunimui, kad Laisvės dovana – nekaltųjų Kovotojų aukų, kančių vaisius. Tai – GARBĖ ir VERTYBĖ! Juk pilietiškumas neatsiranda savaime, tai – įgūdis, vertybė, kurios turime mokytis ir mokytis.

Kokių iššūkių kyla bendraujant su jaunimu?

Iššūkis – ugdyti tikintį lietuvių pilietį, ypač šiuo suvaržymo laiku! Daug veiklų, nukreiptų į praktikas, – sustabdyta, neleidžiama, nukelta. O juk praktinė veikla nugalė visas teorijas.

Gyvenimo tikrovėje abejingumas rodo savo nagus. Sumotyvuoti jaunimą – tai sunkus darbas, reikalaujantis nuolatinių pastangų. Juk tikroji pilietiškumo mokykla – tai realios mūsų gyvenimo situacijos. Iššūkis – vaikų kaita! Užauga – išeina! Ačiū Dievui, kad šauliška veikla daliai vaikų išugdo norą gyvenimą susieti su kariuomene, savanoryste, policijos profesija.

Kokios veiklos labiausiai patinka jaunesiems šauliams?

Aktyvios. Minėjimai – tai mūsų šauliškos veiklos privalomoji dalis. Džiugu, kad ugdamą dabartinį jaunimą, sėjant patriotiškumo vertybę, yra gerų pavyzdžių: savanoriaujantys krašto apsaugoje, kariuomenėje, buvę šauliai mus aplanko, praveda šauliškų pamokų, rodo pavyzdį. Pavyzdį rodo ir šauliai, baigę aukštesniuosius pakopų kursus.

Vaikai pasidalija savais rūpesčiais ar džiaugsmais?

Pasidalijame ir gera, ir bloga. Patariu, paremiu, kad atskirtų, kas yra gera, kas – bloga. Džiugu palaikyti jaunimą jų

gyvenimo sunkumuose, paraginti sukaupti jėgas, eiti pirmyn, linkėti gero, formuojant požiūrį, kad gali dirbti Lietuvoje, o jei emigruoji, turėti mintį sugrįžti. Keista, bet aplinkinių kaimų vaikai – aktyviausi. Būna, iškyla sunkumų dėl jų atvažiavimo į pamokas.

Ar Jūs, dirbdama su šiandienos jaunimu, turėdama ne vienų metų patirtį, galite pasakyti, kad jis – kitoks? Koks jis?

Kitoks, bet širdyje toks pat – lietuviškas. Jaunimas VISOKS – imlus, aktyvus, smalsus, lankstus, judrus, inovatyvus, drąsesnis, nebijo savęs pateikti, juk tau visas pasaulis „ant delno“, kūrybiškas, labiau pasitikintis savimi, NORINTIS NAUJOVIŲ ir iššūkių.

Kokie yra jaunieji šauliai?

Įvairūs vaikai. Daugelis iniciatyvūs, kai kurie domisi krašto apsauga, jiems garbė dėvėti uniformą, dalyvauti renginiuose. Pastebėjau, kad dėvėdami uniformą jaučiasi brandesni, labiau savimi pasitikintys. Džiugu, kad šauliška drausmė neatbaido! Dominuoja merginos! O vaikinai, turintys elgesio sunkumų pamokose, šauliškoje veikloje pasitempia, atskleidžia savo gerąją pusę, nustebina.

Prisimenu kai kurių jaunųjų šaulių elgesį žygiuose. Daugybę metų einame į piligriminį žygį „Kryžių kalnas – Šiluva“. Pavargus merginoms, vaikinai nemažą atkarpą nešė penkias kuprines ir net merginas ant kupros, o viena šaulė mergina neišsigando ir nesiskundė dėl kiaurai permirkusio miegmaišio. Atsikėlus ryte tik paprašė pagalbos išgręžti pučinį miegmaišį, kitas – šaulys vaikinai, nors ir kojas pritrynę pūslės, ištvermingai baigė 70 km žygį nesiskųsdamas, o padėdamas kitiems. Turėjome galimybę vieni kitiems pagelbėti geru žodžiu, maistu, vandeniu ar net batais pasidalyti! Jautėmės lyg seserys ir broliai. Tikras stebuklas, kad daugybę metų kasdien kelios šaulės merginos ateina patarnauti į bažnyčią, į mišias. Ir tas šauliškas pasisveikinimas kas kartą motyvuoja, kai susitinkame, sveikinamės kaip broliai ir sesės...

Kaip manote, ką jaunimui dažniausiai sako jo vidinis „aš“? Kai jis išgirsta kalbant apie meilę Tėvynei, savam kraštui, pagarbą istorijai.

Šiandienis jaunimas nori išbandyti savo jėgas, pabandyti viską ir visur, tačiau čia slypi ir pavojus, nes bėgant laikui gali išbarstyti, prarasti savąjį „aš“. Todėl labai svarbu ugdyti tikrąsias vertybes, tradicijas. Svarbi disciplina, drausmė, valios ugdymas. Šauliška veikla – tarsi atspirties taškas į

teisingą elgesį... Padeda suvokti pareigas, verčia pasitempti!

Ar Jūsų jaunieji šauliai suvokia Lietuvos istorijos prasmę?

Šaulių gyvenimas susijęs su istorija (minėjimai, žygiai, pagerbimas)... Istorija – tai viena iš sudedamųjų dalių, tai – privaloma! Prieš jaunojo šaulio pasizadėjimą ar šaulio priesaiką viskas yra paaiškinama. Dauguma vertina, tačiau nemažai priklauso ir nuo tėvų auklėjimo.

Kas Jums labiausiai patinka dirbant su jaunimu?

Atsakingumas, pareigingumas, pagalba... Kad galiu nesenti, skatina pasitempti, nėra rutinos, inovatyvūs metodai, žygiai!

Kaip manote, ką šaulių sąjunga duoda jaunimui?

Ugdo asmenines savybes, pilietiškumą, sąmoningumą, suvokimą, kaip ginti Tėvynę. Jaunimas susipažįsta su kario profesija įvairiuose kursuose, stovyklose. Čia vaikai mokosi greitai ir atsakingai priimti sprendimus ir išgyventi, prisitaikyti bet kokioje situacijoje (šalta, karšta, lyja), lavina tiek fizinę, tiek psichologinę ištvermę, mokosi veikti komandoje, pagelbėti gyvenimiškose situacijose. ×

1. Giedrė Nakutienė: „Dainuoju Tėvynei“.
2. Vasario 16-osios akimirka Baisogaloje.

DEGANTI RŪPINTOJĖLIO ŠIRDIS, BEATODAIRIŠKA VYČIO DRAŠA IR ŠALTAS PROTAS

Tekstas ir nuotraukos – Valdas Kilpys

Besidomintiems identiteto arba savivokos reikalais, ko gero, gerai žinoma filosofo Juozo Girniaus į pasaulį paleista alegorija apie Vytį ir Rūpintojėlį. Ją savo kalbose gana dažnai pamini tautiškai nusiteikę kalbėtojai, suprask, iš to susideda mūsų identitetas. Tačiau vien to tikrai nepakanka – reikalingas dar ir šaltas protas, kuris Rūpintojėliui suteikia vilties, o įsismarkavusį Vytį kiek apmaldo ir nukreipia tinkama, valstybei naudinga kryptimi.

Kaune stovinčios skulptūros „Karys“ atidengimo ceremonijos momentas.

ATSPAROS TAŠKAI

Lietuva išgyvena sudėtingą laiką – dėl pandemijos sulaukiame ne visai mielių valdžios sprendimų. Kaukės, atstumo laikymasis ir dar krūva kitų draudimų, neabejotinai, keičia mūsų buvimą viešumoje, tačiau pandemija atskleidė ir nemažai svarbių dalykų.

Vienas jų yra tai, kad aiškiai pamatėme – iki šiol nacionalinių valstybių svarba nesumažėjo, o veikiau paaugo. COVID-19 aiškiai parodė, kad ilgai kurtos ir puoselėtos europinio bendrabūvio struktūros nėra tokios gyvybingos ir stiprios, kaip norėtusi ar bent jau kaip buvo bandoma pateikti.

Atėjus realiam pavojui (pandemijai) valstybės be skrupulų uždarė savo sienas, aiškiai parodydamos, kad nacionalinės valstybės ribos yra prioritetinės viršvalstybinių struktūrų atžvilgiu. Būtent todėl, matyt, vis dar yra prasmė kalbėti ne tik apie pilietinės, bet ir apie tautinės savimonės [o jos viena kitą papildoma ir sustiprina] pagrindus.

Tiesa, tai visiškai nereiškia, kad europinės ar kitokios panašaus pobūdžio struktūros yra nereikalingos. Tarkime, kalbant apie vakcinų pirkimą, visiškai aišku, kad perkant centralizuotai jos kainą mažės ir nuo to Lietuvai bus tik geriau. Tačiau tai nepaneigia aukščiau išsakyto teiginio.

UNIVERSALIOJI SIMBOLIKA

Mokslinėje literatūroje archetipo sąvoką išpopuliarino žymus psichoanalitikas Carlas Gustavas Jungas. Remiantis archetipais tampa įmanoma kalbėti apie bendruomenės, visuomenės, valstybės ar net visos žmonijos bendrabūvio pagrindus. Juos identifikavus gerokai aiškesnis pasidaro ir pagrindas, ant kurio pastatytas piliečių noras turėti bendrą valstybę ir ją ginti.

Štai kaip apie lietuviškosios pasąmonės vaizdinį kalba J. Girnius: „Rūpintojėlis – lietuvių dvasios žmoniškumo simbolis. Vytis – lietuvių dvasios didvyriškumo simbolis. Pirmuoju kalba lietuvių žmoniška širdis, antruoju – lietuvių ryžtinga valia. Rūpintojėliu lietuvis išreiškia savo skausmą, kad tiek maža širdies pasaulyje, Vytimi – savo ryžtingą viltį ir tikėjimą žmogumi“ [J. Girnius. Lietuviškojo charakterio problema. 1947. Skelbta: Metai, 1991, nr. 12, P.150].

Ką gi, regis, žymusis filosofas tiksliai užčiuopė lietuviškosios pasąmonės vaizdinį, tačiau nevalia apsiriboti tik Vyčio ir Rūpintojėlio alegorijomis, nes sąsaja, kuri juos sujungia, turi būti įvardyta.

Kad tai būtų atlikta, derėtų atsisakyti kai kurių mums visiems labai mielių, tačiau šaltą protą iškreipiančių dalykų. Tarkime, mums svarbių istorinių asmenybių perdėto sudievinimo.

DIDVYRIŠKUMO KLAUSIMU

Kai prabylama apie istorines, daug Lietuvai nuveikusias asmenybes, iš karto lauk susipriešinimo. Tarkime, žymieji pokario partizanai. Vieniems tai vos ne vaikų žudikai ir girtuokliai, kiti niekaip negali suvokti, kad partizanai nebuvo dievai. Jie valgė, gėrė ir prakaitavo. Buvo gyvi žmonės.

Todėl prakalbus apie praeitį visuomet dera pagalvoti, ką laikome didvyriškumu ir ar ne per daug jo reikalaujame? Kai ateina laikas spręsti kokias nors valstybinio lygio problemas, nutinka panašiai, kaip atsitiko per prezidento rinkimus JAV: žmonės susipriešina ir bandyti rasti sutarimą yra beviltiškas reikalas.

Tarkime, kad ir Vyties statymo Lukiškių aikštėje problema: vieni gula kryžiumi už jo radimąsi, kiti sako, kad ir bunkerio provaizdis, vadinamoji „kalva“ yra visai gerai. Pasaulis regimas tik kaip gero ir blogo, balto ir juodo priešprieša. Jokių pustonijų, atspalvių ir noro įsiklausyti į oponentų argumentus. Vien fanatizmas. Ir tai, kas čia parašyta, visai nereiškia, kad dera nusileisti ar išduoti savo nuomonę. Jokiu būdu. Dera tik įsiklausyti ir pabandyti suprasti kitą asmenį. Tuomet sutarimą dėl Vyčio, Kazio Škirpos, Antano Smetonos ar dar begalės kitų istorinių asmenybių pavyks surasti gerokai lengviau.

ŠALTAS PROTAS

Vytis ir Rūpintojėlis. Jų poveikis dabarties istorinėms, politinėms diskusijoms, neabejotinai, jaučiamas, tačiau, kaip jau buvo paminėta, reikalingas ir šaltas gaspadoriškas protas, kuris juos jungia ir neleidžia žiūrėti į aplinką tik kaip į priešų sankaupą. Yra ir draugų...

Dažniausiai ir daugiausia neaiškumų ir pykčių kyla dėl istorinių „pasakojimų“, kuriuos dabar madinga vadinti naratyvais. Kai į praeitį žvelgi vien pro rožinius romantizmo akinius, gero nelauk. Tuomet Vytautas Didysis vienu piršto mostelėjimu žudė kryžiočių pulkus, 1863-ųjų sukilėliai dalgiais vos neatkovojo LDK, o rezistentai nei valgė, nei „gramą darė“, nei prakaitavo, o tik apie laisvą Lietuvą mąstė ir kovojo.

Skamba it provokacija? Taip, tačiau kas galėtų paneigti, kad mąstymas apie praeitį vien romantizuotomis klišėmis ir, dar blogiau, susipriešinimas mus pačius daro silpnesnius? Prikūrę neegzistavusių

mitų, patys juose skęstame ir pradedame skandinti kitus, nes tie „kiti“ nenori jais tikėti.

Paklauskite, ką daryti? Kaip atsikratyti šio ydingo, mums patiems koją kišančio istorijos herojų sudievinimo? Kur rasti to šalto proto? Atsakymai iš tiesų labai paprasti: savikritika, gal net lengvas humoras ir nebijojimas gilintis į kasdienybės istoriją.

Puikus pavyzdys: dizainerio Giedriaus Paulausko organizuojamos parodos. Šis žmogus ėmėsi preciziško darbo atkurti Lietuvos partizanų uniformas. Iki smulčiausių detalių: su antsiuvais, anuomečiu sukirpimu ir audiniais. Tarkime, šių metų vasarį pirmą kartą eksponuojamos ir autentiškos tarpukario Lietuvos karininkų kepurės. Jos iki šiol buvo saugomos Lietuvos muziejų saugyklose ir nebuvo rodomos viešai. Paimi tokį daiktą ir matai, kad mūsų laisvės kovotojai rengėsi ne bet kaip, tad tai nebuvo palaida bala, o rimta kovinė struktūra su visais reikalingais atributais, insignija.

Maži daiktai atskleidžia didelius dalykus. Tik reikia įsiklausyti, išjausti ir, svarbiausia, girdėti kitą kalbantįjį.

VIETOJE PABAIGOS

Vienas protingas žmogus, kurio nuopelnai Lietuvai yra neabejotini, kartą yra pasakęs: „Kai man būna prastai ir mane apsupa tyli neviltingas ir netikrumas dėl mūsų valstybės, aš vėl perskaitau Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio 1949 metų Vasario 16-osios deklaraciją. Tokį žmogaus orumo ir laisvės pašlovinimą gali sukurti tik kilnios tautos lyderiai.“

Kad ir kaip būtų, jei savyje ir valstybėje jaučiame krizę, kurią reikia įveikti augant ar bent neslopstant išoriniam spaudimui, mūsų dvasia ieškos Vyčio. Kita vertus, jei jaučiamės mažai ką galintys aplinkoje pakeisti ir todėl trokštame neprarasti žmoniškumo, ši mūsų nuotaika bus palankesnė Rūpintojėliui. Tai universali taisyklė, kurią yra įvardijęs žymus religijotyrininkas Gintaras Beresnevičius.

Ir jei jau prašnekome apie lietuviškumą, apie pamatus, ant kurių jis pastatytas, dera prisiminti, kad jis yra sudėtinis, sunėstinis. Grynuolių čia nėra ir negali būti. Iš kelių anuomečių genčių sutarimo būti drauge radosi tai, ką, perkošus amžių vėjams, turime dabar. Lietuvyje rasi ir rusėno, ir žydo, ir vokiečio, ir lenko.

Bet vis vien atrandama kažkas, kas bendra jiems visiems ir kas leidžia apibendrintai tarti: taip, tai „lietuviškas“ mentalitetas. O Vytis su Rūpintojėliu stovi šalia [toli] ir šypsosi linkėdami šalto proto ir sutarimo. x

PRIESAIKA LIETUVAI – PAŽADAS KIEKVIENAM IŠ MŪSŲ

12

Tekstas – Aistė Janulevičiūtė
Nuotraukos – Eimantas Genys

Kiekvienas žmogus turi savo vertybių. Vertybių, vedančių jį gyvenimo keliu, leidžiančių jam priimti svarbiausius sprendimus, nubrėžiančių aiškias vidines ribas. Tai – gairės, kurios formuoja jo pasaulėžiūrą. Tačiau yra nemažai bendrųjų visuomenės vertybių, kurioms puoselėti reikia ypatingų pastangų ir viešo pažado. Pažado laikytis tam tikrų įsipareigojimų, prisilmti atsakomybę ir gerbti ne tik savo, bet ir kitų vertybes. Tokį pažadą – priesaiką duoda kiekvienas Lietuvos karys. Prisiekdamas ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, jis įsipareigoja ne tik sau, bet ir kiekvienam iš mūsų.

Kario priesaikos ištakos siekia svarbių Lietuvai kovų laikus. Istoriniuose šaltiniuose nurodoma, kad partizanai Laivės kovų metu daug dėmesio skyrė priesaikos ceremonijai. Tai visais laikais buvo svarbus ritualas. Lietuvos šaulių sąjungoje taip pat nuo seno būtinai buvo duodama šaulio priesaika – kiekvienas jos narys turėjo iškilmingai prisiekti. 1943 metų partizanų priesaikos tekstas labai panašus su tarpukario Lietuvos šaulių sąjungos priesaikos tekstu. Tai rodo, kad ši ceremonija turėjo daug reikšmės to meto Lietuvos kariui, kad priesaika buvo ne tik skambūs žodžiai, bet ir tvirtas pažadas savo gimtajai šaliai.

„Prisiekiu Visagalio Dievo akivaizdoje, kad ištikimai ir sąžiningai vykdysiu...“ – taip pradedamas tiek partizanų, tiek šaulių priesaikos tekstas. Toliau prisiekama negailint nei savo sveikatos, nei gyvybės ginti Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę nuo visų priešų, vykdyti įstatymus, viršininkų įsakymus ir saugoti patikėtas paslaptis. Beveik tokiais pat žodžiais prisiekia ir Lietuvos Respublikos Prezidentas, Seimo nariai ir teisėjai. Tai žodžiai, kuriuos prisiekdami kartojo kariai, savanoriai, Laisvės kovų dalyviai, partizanai, Šaulių sąjungos nariai įvairiais Lietuvos Respublikos laikotarpiais. Visi jie buvo laisvi rinkti ir jų apsisprendimas buvo pagrįstas pačiais kilniausiais tikslais – kovoti dėl savo šalies laisvės ir nepriklausomybės.

Šiandien priesaika svarbi kiekvieno kario tarnybos dalis. Iškilminga ceremonija kiekvienam, prisiekiančiam, – labai jausmingas ir įpareigojantis ritualas, atliekamas tik kartą. Priesaiką Tėvynei šiais metais davė ir jaunieji šauliai – dabar jau kariūnai, nusprendę savo gyvenimą susieti su karyba ir eiti karininko keliu.

Spalio 24 dieną vyko pirmo kurso kariūnų priesaikos ceremonija. 43 pirmakursiai jau yra davę kario priesaiką anksčiau, tarnaudami Lietuvos kariuomenėje, todėl Akademijoje savo šaliai prisiekė 61 jaunuolis, negailėdamas jėgų ir gyvybės ginti ir stiprinti Lietuvos nepriklausomybę. Kaip numatyta Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatyme, karys prisiekia vieną kartą, pasirašyti vardiniai priesaikos lapai yra saugomi asmens bylose, o priesaiką sulaužęs karys atsako pagal įstatymus. Todėl priesaika nėra vien ritualas, vien skambūs ir labai prasmingi žodžiai. Prisiekdami kariai duoda pažadą. Pažadą, kuris reiškia įsipareigojimus ir atsakomybę. Prisiekdami kariūnai įsipareigoja savo tėvams ir artimiesiems, savo draugams, Lietuvos žmonėms ir valstybei. Pažada ne tik gerai mokytis, sąžiningai tarnauti, nepriekaištingai laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, įstatymų, vykdyti savo vadų įsakymus, bet ir pririnkus negailėti jėgų ir gyvybės ginant Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę.

Nuskambėję priesaikos žodžiai patvirtina Lietuvos karo akademijos kariūnų patriotinius įsipareigojimus ir ištikimybę Lietuvos Respublikai. Prisiekę Tėvynei Lietuvai kariūnai tampa pagrindiniais valstybės asmenimis, kuriuos saisto pareiga laikytis Konstitucijos ir įstatymų, ginti ir stiprinti Lietuvos nepriklausomybę. Kartu jie tampa atsakingi už mūsų šalies likimą, valstybės ir tautos saugumą.

Kiekvienas jaunuolis, siekiantis tapti kariūnu, turbūt ne kartą yra pagalvojęs apie šios svarbios ir iškilios karininko profesijos pasirinkimo motyvus. Šis pasirinkimas dažniausiai grindžiamas kilniais tikslais.

„Gausėjančios kariūnų gretos rodo didėjančią Karo akademijos, kaip vienintelės tokio pobūdžio aukštosios mokyklos Lietuvoje, konkurencingumą, taip pat karininko profesijos patrauklumą ir turbūt, svarbiausia, toliau augantį visuomenės pilietiškumą, – teigia krašto apsaugos ministras Raimundas Karoblis. – Per 30 metų jau turime sovietų siaubo nemačiusią, laisvai ir kritiškai mąstančią kartą, kuri, kad ir nepažinusi kovų už laisvę sunkumų, supranta jos kainą ir būtinybę ją saugoti. O priesaiką davusiems kariūnams priminsiu, kad ne priesaika verčia mus tikėti žmogumi, o žmogus verčia mus tikėti jo priesaika.“ >

Per 30 metų jau turime sovietų siaubo nemačiusią, laisvai ir kritiškai mąstančią kartą, kuri, kad ir nepažinusi kovų už laisvę sunkumų, supranta jos kainą ir būtinybę ją saugoti.

O priesaiką davusiems kariūnams priminsiu, kad ne priesaika verčia mus tikėti žmogumi, o žmogus verčia mus tikėti jo priesaika.

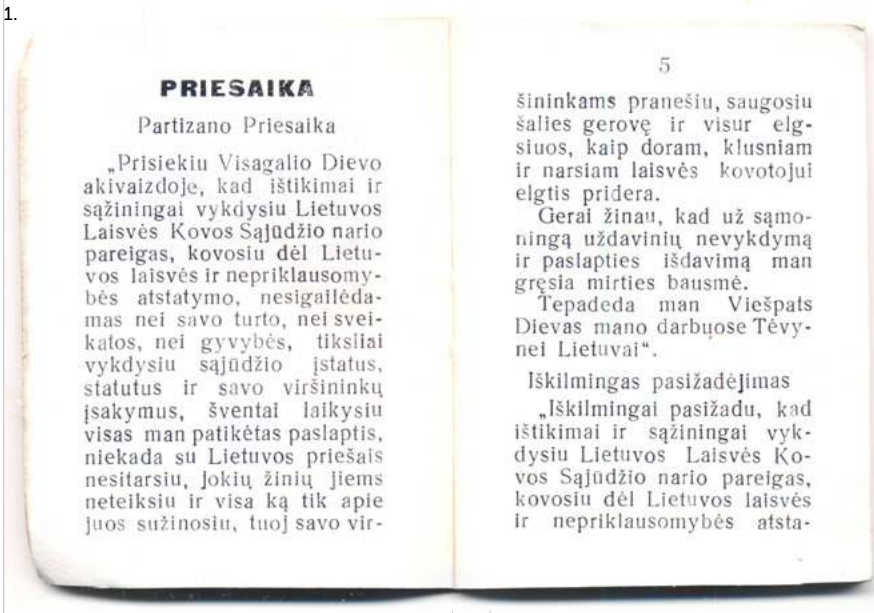
1. Partizano priesakos originalas.

2. Tradicija. Jauniesiems šauliams, pasirinkusiems karininko kelią, įteikiami šaulio ženkleliai.

3. Po priesaikos ceremonijos Sąjungos vadas plk. Albertas Dapkus drauge su jaunaisiais šauliais ir priesaiką Tėvynei davusiais jaunaisiais šauliais – pirmakursiais kariūnais.

Lietuvos kariuomenės vadas gen. ltn. Valdemaras Rupšys, kreipdamasis į kariūnus, pažymėjo, kad kario priesaika yra pagrindinė ir svarbiausia. „Ištardamas jos žodžius karys įsipareigoja sau, tarnybos draugams, savo artimiesiems, pažįstamiems, savo Tėvynei ir jos žmonėms. Mirti dėl kitų, kovoti dėl Lietuvos laisvės, kovoti iki galo, iki pergalės, – vardija pagrindines kario nuostatas gen. ltn. Valdemaras Rupšys, kartu išskirdamas ir reikšmingą Lietuvos karo akademijos indėlį ugdamant kariūnus. – Čia brandinamas kariuomenės elitas, būsimas kariuomenės aukščiausiųjų karininkų žiedas, čia stiprinami Lietuvos valstybingumo pamatai.“

Ištaręs prasmingus priesaikos žodžius, kiekvienas turi įsidėmėti, kad karininko tarnyba – ne žygdarbiai, o pirmiausia nuoseklus kasdienis darbas, pareigos ir asmeninės pergalės nugalint save. Vieną pirmųjų sunkių etapų kariūnai jau įveikė – baigė Bazinį kariūno kursą Ruklos mokomajame pulke. Tačiau tai buvo tik vienas etapas, o tokių etapų mokantis Akademijoje įveikti reikės dar daug, kad kiekvienas iš jų sustiprėtų, užsigrūdintų ir ugdytų savo valią, kad įgytų žinių ir išmokytų vadovauti. Kario kelias Lietuvos kariuomenėje, krašto apsaugos sistemoje – nelengvas, tačiau itin prasmingas. Tai ne tik profesinė karjera, bet ir gyvenimo būdas. Krašto apsaugos sistema sudėtinga, tačiau išsilavinusių, turinčių daug patirties, itin profesionalių žmonių dėka ji veikia kaip gerai suderintas mechanizmas. x

„KARIO KELIAS“. PAŽINTIS SU TEKANČIOS SAULĖS ŠALIMI

Tekstas – Jusina Nenortaitė
Nuotraukos – Dovilė Andrijauskaitė

2020 metų spalio 13 dieną Vytauto Didžiojo karo muziejuje, minint Sugiharos savaitę, buvo atidaryta paroda „Kario kelias“, skirta japonų diplomato Chiune Sugiharos atminimui įamžinti ir Japonijos karybai bei kultūrai pristatyti. Bendradarbiaujant su įvairiomis Rytų kultūrai atstovaujančiomis bendruomenėmis, parodoje galima iš arčiau susipažinti su Tekančios Saulės šalimi, jos kultūra, ypatingas dėmesys skiriamas japonų kovos menams.

13

Parodoje gausu japonų kultūrai būdingų daiktų – kaligrafijos piešinių, arbatos gėrimo ceremonijos daiktų, lankytojų akį patraukia neįprasto dydžio strėlės, katanos, kendo praktikuojančio žmogaus ekipuotė – apranga, kardas, šarvai, šalia galima pamatyti ir ksilografiją, kurioje kariai demonstruoja valdovui savo meistriškumą. Visą parodos laikotarpį lankytojai kviečiami į specialias edukacijas, susijusias su Japonijos kultūra, – kaligrafijos mokymus, arbatos gėrimo ceremoniją, kendo mokyklos „Kyumeikan“ treniruotes vaikams ir suaugusiesiems. Šie užsiėmimai leidžia lankytojams per asmeninius potyrius pajusti japonų kultūrą.

Parodos pavadinimas „Kario kelias“ buvo pasirinktas neatsitiktinai. Šis terminas japonų kalboje bušido [bushi – karys ir do – kelias] nusakė samurajų gyvenimo būdą. Nors šis terminas ir atsirado gana vėlai, Edo kultūriname laikotarpyje (1600–1867 metais), būtent tada buvo suformuoti neatsiejami moraliniai kario aspektai: drąsa, teisingumas, dėkingumas, nuoširdumas, garbė, gailėstingumas, ištikimybė. Visoms šioms savybėms susiformuoti prireikė ilgo laiko – pradžia siekia 4000 metus pr. Kr. Džiomon kultūros laikotarpį. Vėliau buvo Jajoi (300 metais pr. Kr.), Kofun (250–538 metais), Asukos (538–710 m.) laikotarpiai, pastaruoju laikotarpiu atsirado naujasis šalies pavadinimas – Nihon arba Nippon, reiškiantis „saulės pradžia“. Naros (710–814 metais), Heian (794–1185 m.) laikotarpis, kuriame pradėjo formuotis kario kodeksas, tačiau teisiniam samurajų formavimuisi ypač svarbus buvo Kamakūros laikotarpis (1185–1333 metais), nes būtent šiuo laikotarpiu buvo paskelbtas naujas teisinis kodeksas, kuris formalizavo samurajų bei funkcionierių pareigas ir pakeitė ankstyvesnius kodeksus, sudarytus pagal kiniškus pavyzdžius. Muromači laikotarpiu (1336–1573 metais) suklesti kaligrafijos menas, kurio pavyzdžių galite rasti parodoje. Tolesniuose laikotarpiuose Momojamo (1568–1599 metais), Edo (1600–1867 metais), Meidži Restauracijos (1868–1912 metais), Taišo Era (1912–1926 metais), Šova (1926–1989m.), Heisei Eros

(1989–2019 metais) ir Reiвос (nuo 2019 metų iki šių dienų) toliau formavosi, tobulėjo ir buvo dedami pagrindai įvairialypiai Japonijos kultūrai.

Kodėl parodoje nieko nėra apie nindzes? Šį klausimą išgirstame iš parodoje apsilankusių vaikų. Na, turbūt čia įtaką padarė šiuolaikinės industrijos filmai ar daugeliui ne tik vaikų žinomas animacinis filmukas „Vėžliukai nindzės“, tačiau reikėtų paaiškinti plačiau šią nindzių paiešką parodoje. Nindzės – tai feodalinės Japonijos kariai, kurie nesilaikė samurajų kodekso bušido ir specializavosi žvalgyti, šnipinėti, žudyti svarbius asmenis, kas visiškai prieštaravo samurajų kodeksui. Kalbant apie samurajus, kendo treneris ir tradicijų puoselėtojas Lietuvoje Ričardas Žilaitis teigia, kad samurajų karys nebuvo tik žudymo mašina, jis mokėjo ir skaityti, kurti eiles, groti instrumentu. Samurajaus ginklas neretai galėdavo kainuoti kaip ne vienas kaimas, neretai ir neįkainojamas, o pats samurajus neatskiriamas nuo savo ginklo – katanos. Apie šį ginklą labai vaizdingai parodos metu pasakojo kolekcininkas Gerardas Rūkas: „Gera katana yra ta, kurios aštrioji dalis balta kaip Fudzijamos viršūnė, o minkštoji dalis, arba kitaip apatinė dalis, drėgna ir lygi kaip ramią dieną ežero paviršius.“ Kardo gamyba kaip ir pats kario gyvenimas apipintas įvairiomis subtilybėmis. Pavyzdžiui, parodoje galite pamatyti kaligrafijos darbą, kuriame vaizduojamas žymaus Masamune meistro kardas. Įdomu tai, jog šis meistras nukirto ranką savo mokiniui už tai, kad jis norėjo patikrinti, kokios šilumos yra vanduo, kuriame bus grūdinamas jo nukaltas kardas. Jau pagaminti kardai turėjo būti išbandyti, todėl kardo ašmenis tikrindavo įjaustydami lavonus ar nuteistuosius, o rezultatai buvo užrašomi ant kriaušų *nakago*. Kaip kardas turėjo savo gamybos taisykles, procesą, taip karys turėjo savo garbės kodeksą su savo asmenybės moraline, dvasine ir fizine būsena. Karys – tai ne titulas ir ne profesija, juo gimstama. Kad ir kas būtum, kiekvienas gali būti kariais ir turėti vadinamąjį Kario kelią, svarbu turėti tikslą laimėti, kovoti ir nepasiduoti. Stipriam charakteriui ugdyti puikiai tinka kendo.

Išplitęs Edo laikotarpyje, o pasikeitus aplinkybėms, senieji kovos menų stiliai *koryu bujutsu* transformavosi į šiuolaikinius kovos menus *gendai budo*, kuriuos galėjo praktikuoti ne tik uždaras karių ratas, bet ir visi žmonės. Pagarba – viena svarbiausių vertybių, o ji yra viena kertinių kendo praktikoje. Kalbama apie pagarbą mokytojui, priešininkui, nes pastarasis parodo silpnąsias mūsų vietas. Būtent kario kodekse imponuojančias vertybes, japoniškos kultūros subtilybes ir norėta parodyti parodoje. Kitas svarbus parodoje akcentuojamas dalykas – arbatos ceremonija. Arbatos gėrimo ceremonija – tai tarsi menas, kuris buvo ištobulintas XVI amžiuje ir apima įvairius Japonijos kultūros aspektus. Šioje ceremonijoje galioja tam tikros taisyklės, tačiau svarbiausia ne tai, o svečių ir šeimininko, kuris ir rengia ceremoniją, santykis. Trumpai tariant, arbatos ceremonijoje perduodamas „Wa-Kei-Sei-Džiaku“ (harmonija – pagarba – švara – tyla) – svarbiausias elementas. Apsilankę parodoje galite išvysti visą arbatos ceremonijos mini kambarį, o šalia galite pamatyti ir Beatričės Kelerienės braižu keramikoje tapusius aukštos temperatūros malkinio degimo kūrinius, dekoruotus išsilydžiusiais medžio pelenais. Kaip teigia pati autorė, žvelgdami į keramikos kūrinius, pirmiausia suvokiame trijų dimensijų formas, bet pradėję juos naudoti kasdieniame gyvenime ir puošti savo aplinką, prisilietimais atskleidžiame ketvirtąją – esminę kūrinio dimensiją – sąveiką su būtimi.

Parodos rengėjai parengė virtualų pristatymą, kurį gali pamatyti ir išgirsti kiekvienas, atvykęs į parodą iki 2020 metų gruodžio 18 dienos. x

- 1. Parodos „Kario kelio“ eksponatas. Privatus kolekcininko kolekcija.
- 2. Parodos „Kario kelias“ eksponatai. Japonijos ambasados nuosavybė.
- 3. Parodos atidarymo akimirka.
- 4. Kendo apranga (suaugusio žmogaus ir vaikiška). Ričardo Žilaičio nuosavybė.

PASKUTINĖS TARPUKARIO LIETUVOS ŠAULIŲ MOTERŲ VADOVĖS

SOFIJOS PUTVINSKAITĖS-MANTAUTIENĖS
120-OSIOMS GIMIMO METINĖMS

14

LŠS moterų taryba su pirmininke
Sofija Marcinkevičiene-Mantautiene.

Tekstas – Stasys Ignatavičius, Lietuvos šaulių sąjungos V. Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas

„Mūsų Mylimos, Būsimos Sesutės Šaulės! Sveikiname Jus, ateisiančias mums padėti ir perimti vėliavą, kai mūsų rankos jos nebepakels. Skubėkite talkon! Darbo daug ir Tėvynė laukia. Patikėkite mums – verta dirbti savai tautai. Jai dirbdami, surasite kelią į savo laimę. Mes tikrai žinome, kad ateis valanda, kai iš rytų ir vakarų rinksis Lietuvoje vaikai savo Tėvynėje, kaip kalbėjo Girkalnyje mūsų Dangiškoji Globėja Marija. Tik nežinome, kas mūsų bus susirinkusiųjų tarpe, kam bus leista sulaukti tos valandos. Tai nesvarbu, nes mes žinome, kad jei ištikimai savo pareigas čia, žemėje, vykdysime, Amžinojoje Tėvynėje tikrai susitiksime. Svarbu, kad žinome, jog ateis valanda, kai visame pasaulyje suskambės tautų laisvės giesmė, sugaus ir Lietuvos Laisvės Varpas Karo Muziejaus Bokšte, iškils lietuviškoji vėliava Gedimino kalne ir Lietuvos pajūryje ir suliepsnos stovyklų laužai ties Birutės kalnu. Jūsų pasiilgusi sesė“ (ištrauka iš Sofijos Putvinskaitės-Mantautienės laiško „Laiškas buvusioms, esančioms ir būsिमoms šaulėms“, 1959 m.)

Sofija Putvinskaitė gimė 1900 metų spalio 23 dieną Šiaulių apskrities Šaukėnų valsčiaus Šilo Pavėžupio dvare. Sofija buvo bajoraitės Emilijos (mergautinė pavardė – Gruzdytė) ir Vlado (bajoro, dvarininko, visuomenės ir kultūros veikėjo, knygnešio, žuvininkystės pradininko Lietuvoje, Lietuvos šaulių sąjungos įkūrėjo, ideologo ir pirmojo viršininko) Putvinskių vidurinė duktė. Mokėsi Liepojos, Maskvos ir Novočerkasko komercinėse gimnazijose. 1919 metais baigė Šiaulių gimnaziją ir pradėjo dirbti ELTA žinių agentūroje bei aktyviai įsitraukė į steigiamos Lietuvos šaulių sąjungos veiklą. Dar besiformuojančiame Šaulių sąjungos branduolyje greta Vlado Putvinskio steigiamajame darbe kartu su vyrais aktyviai veikė ir moterys. Tai buvo jo žmona Emilija, dukterys Ona (Tercijonienė) ir Sofija (Marcinkevičienė, nuo 1939 metų – Mantautienė).

Sofija buvo aktyvi Kauno būrio šaulė ir rūpinosi būrio šaulių moterų veikla. 1920 metais Kauno šaulių būryje įsteigus pirmąjį sporto skyrį, ji buvo moterų sporto vadovė. 1922 metais S. Putvinskaitė vadovavo įsteigta pirmajai LŠS moterų sporto sekcijai. Ji buvo ir Kauno būrio šaulių moterų švietimo ir tautinio auklėjimo sekcijos sekretorė. 1922 metų pabaigoje pradėjus organizuoti ir 1923 metų sausio 10 dieną prasidėjus Klaipėdos krašto

atvadavimo sukilimui, S. Putvinskaitė ir žymi Lietuvos žvalgybininkė, šaulė Marcelė Kubiliūtė įsteigė komitetą Klaipėdos sukilimui remti ir rinko aukas, dirbo Vyriausiojo Mažosios Lietuvos Gelbėjimo komiteto informacijos biure Klaipėdoje. 1923 metų spalio 8 dieną išrinkta Lietuvos moterų sąjungos tautiniam laivynui remti valdybos sekretore. Pradėjus steigti moterų šaulių dalinius, 1927 metais buvo organizacinės komisijos sekretorė. 1930 metų sausio 23 dieną įsteigus Centrinę šaulių moterų organizacinę komisiją, S. Mantautienė buvo išrinkta jos nare (pirmininkė – Honorata Ivanauskienė, vicepirmininkė – Ona Putvinskaitė-Tercijonienė (sesuo), sekretorė – Leokadija Dainauskienė).

1933 metų liepos 2–3 dieną vykusiamе šaulių moterų visuotiniame suvažiavime buvo išrinktas 12-kos šaulių Centrinis komitetas, kurio vicepirmininke buvo išrinkta Sofija (pirmininkė – Marija Žmuidzinavičienė [V. Putvinskio sesuo], sekretorė – L. Dainauskienė, išdininkė – Felicija Grigonienė ir kitos. 1933 metų spalio mėn. Centrinis komitetas įsteigė keletą naujų sekcijų ir S. Mantautienė buvo paskirta Tautinio auklėjimo ir „Trimito“ sekcijų vedėja. 1934 metų kovo 28–29 dieną šaulės moteris aplankė Suomijos „Lotta Svard“ moterų organizacijos viršininkę Fanny Luukkonen ir baronienę Rut Munck. Jau 1935 metų liepą draugiško vizito į Suomiją vyko M. Žmuidzinavičienė ir S. Mantautienė, kurios Suomijoje „Lotta Svard“ organizacijos vadovę F. Luukkonen apdovanojo Šaulių Žvaigždės ordinu, įteikė ir kitų dovanų, tarp kurių buvo ir E. Putvinskienės asmeninės dovanos.

Nuo 1935 metų šaulės moterys ėmė organizuoti įvairių sričių kursus ir tarnybinius suvažiavimus. Tuo aktyviai rūpinosi S. Mantautienė. Tais pačiais metais priėmus naująjį Šaulių sąjungos įstatymą ir statutą, buvo pertvarkyta ir šaulių moterų veikla. Sąjungos moterų vade buvo paskirta M. Žmuidzinavičienė, tačiau 1936 metų spalio 30 dieną ji atsisakė šių pareigų ir jos vietą užėmė L. Dainauskienė, o 1938 metų pradžioje LŠS moterų vade buvo paskirta S. Mantautienė. S. Mantautienė dirbo didelį ideologinį darbą – skaitė paskaitas organizaciniais, tautinės ir šauliškos ideologijos klausimais ne tik šaulių rinktinėse, bet ir plačiai visuomenės auditorijai, organizavo įvairius kursus moterims, rengė stovyklas ir išvykas ir t. t. Tapusi LŠS moterų vade ji su Kunigunda Kodatiene antrą kartą viešėjo pas Suomijos šaules. Viešnagės metu jas priėmė tuometis Suomijos kariuomenės vadas maršalas Karlas Gustavas Emilis Manerheimas. >

Sofija buvo aktyvi
Kauno būrio šaulė ir
rūpinosi būrio šaulių
moterų veikla.

Prieš Šaulių sąjungos 20-mečio sukaktį 1939 metų birželio pradžioje S. Mantautienė drauge su LŠS vadu plk. Pranu Saladžiumi, Zarasų šaulių rinktinės vadu plk. ltn. Ignu Pašiliu, Geležinkeliečių šaulių rinktinės moterų šaulių vade Janina Čiurinskiene ir kitais aplankė Latvijos „Aizsargs“ organizaciją. Šaulių sąjungos reikalais ji dar lankėsi Estijoje ir Čekoslovakijoje. S. Mantautienė buvo ilgametė „Trimito“ bendradarbė, o nuo 1935 metų redagavo ir rinko medžiagą „Trimito“ moterų skyriui. Minint LŠS 20-metį, šaulių parado metu S. Mantautienė vadovavo 5 tūkstančių šaulių moterų kolonai.

S. Mantautienė taip pat reiškėsi ir kitose visuomeninėse organizacijose. Dalyvavo „Lietuvos vaiko“ draugijos veikloje, buvo viena iš Savitarpinės pagalbos draugijos steigimo iniciatorių, dirbo Lietuvos vaikų ir senelių prieglaudų inspektore, rūpinosi kalinių globa, etnografijos palikimo išsaugojimu ir kt. 1938 metais susirgus vyrui Aleksandrui, nemažai laiko skyrė jo slaugai ir vaikų auklėjimui. Sovietinės okupacijos metu Mantautų šeimai pavyko išvengti tremties, nors mama Emilija, broliai Stasys ir Vytautas su šeimomis buvo suimti ir ištremti [E. Putvinskienė mirė 1942 metų liepos 30 dieną Syktyvkaro kalėjime, brolis Stasys Gorkio kalėjime mirė 1942 metų balandžio 4 dieną, brolis Vytautas sušaudytas 1942 metų lapkričio 5 dieną Komijos lageryje Kanske].

1944 metų vasarą, artėjant antrajai sovietinei okupacijai, sūnus Vaidievis Andrius Mantautas ir V. Putvinskio bendražygis Kazys Dudėnas Graužikų dvaro teritorijoje užkasė V. Putvinskio archyvo likučius. S. Mantautienė 1944 metų liepos 9 dieną į V. Putvinskio muziejaus svečių knygą įrašė: „Prieš išvykdami vėl pavedame Graužikų žemelės apsaugai nors archyvų likučius. Atsisveikiname ir su šia knyga. Kai vėl atgis Nepriklausoma Lietuva, brangus broli lietuvi, kuris surasi šiuos suslėptus dokumentus, panaudok juos, kad išpopuliarėtų Tautoje Vlodo Pūtvio idėjos.“

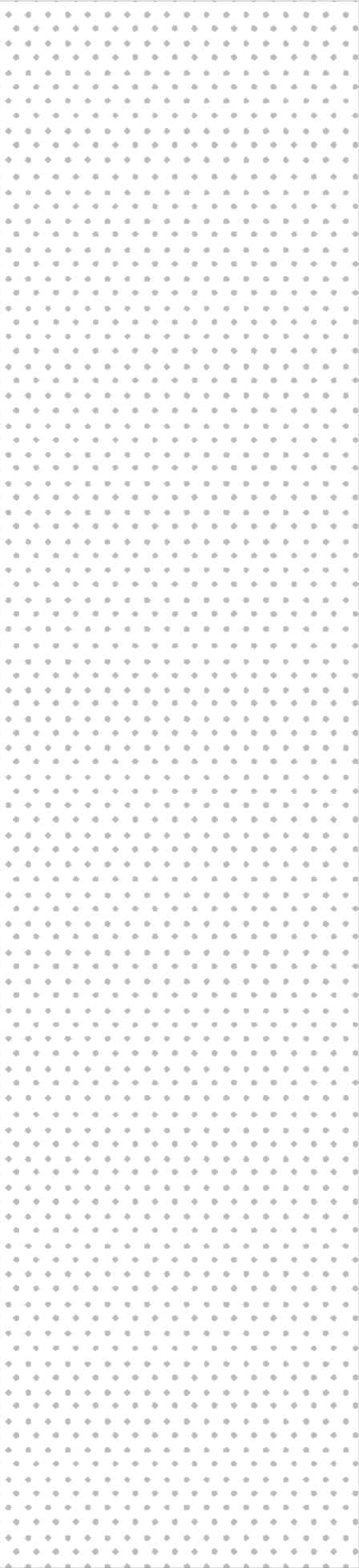
Beje, pirmą kartą didžioji V. Putvinskio archyvo dalis buvo užkasta 1940 metų liepos 19 dieną. Pasibaigus karui, Mantautų šeima gyveno Miuncheno-Freimano pabėgėlių stovykloje Vokietijoje, S. Mantautienė buvo UNRRA tarptautinių amatų kursų sekretorė, viena iš lietuviškos gimnazijos steigėjų, dalyvavo Pabaltijo moterų tarybos suvažiavime, reiškėsi šios organizacijos veikloje. 1949 metais su šeima emigravo į JAV, kur įsitraukė į vietos lietuvių visuomeninę veiklą.

1952 metų vasarą drauge su vyru Aleksandru, sūnumi Vaidievučiu Andriumi, Alfu Valatkaičiu, Eugenija Klupšiene ir

buvusiu LŠS viršininku plk. Mykolu Kalmantu ėmėsi Šaulių sąjungos atkūrimo lšeivijoje veiklos. Jie ir sudarė pirmąjį organizacinį branduolį, vėliau prie jų prisijungė Ona Putvinskaitė-Tercijonienė, jos vyras dr. Vincas Tercijonas, prof. Emilija Pūtvytė [V. Putvinskio duktė], Raminta Mantautaitė-Molienė [Mantautų duktė] ir kiti.

S. Mantautienė padėjo vyrui Aleksandrui parengti laikinąjį LŠST (Lietuvos šaulių sąjungos tremtyje – taip organizacija buvo pavadinta pradžioje, dabar – LŠS lšeivijoje) statutą ir ideologines direktyvas. Nuo 1954 metų kovo mėn. S. Mantautienė buvo LŠST Laikinosios Centro valdybos ir Darbo prezidiumo narė, moterų šaulių skyriaus viršininkė, nuo 1958 metų liepos 5 dienos – LŠST Centro valdybos moterų šaulių vadovė. 1962 metais buvo paskelbta LŠST Garbės narė. 1973 metais Vlodo Putvinskio 100-ųjų gimimo metinių proga buvo išleista biografinė knyga „Vladas Putvinskis-Pūtvis. Gyvenimas ir parinktieji raštai“, kurią redagavo Aleksandras Mantautas. Knygos vicedaktorius – sūnus Vaidievis Andrius, o S. Mantautienė buvo redakcinės komisijos narė. Beje, prieš pat sovietinę okupaciją 1940 metų pradžioje Sofija su vyru Aleksandru buvo parengę V. Putvinskio raštų tomą „Vladas Putvinskis-Pūtvis. Jo gyvenimas ir parinktieji raštai. Gyvenimas ir kūrybos bruožai“, tačiau išspausdinti nepavyko dėl okupacijos.

Sovietinė valdžia šiuose raštuose įžvelgė grėsmę komunistinei santvarkai ir raštai bei signaliniai knygos egzemplioriai buvo sunaikinti dar spauستувėje. S. Mantautienė taip pat dalyvavo Bemdro Amerikos lietuvių fondo, Lietuvių bendruomenės, Lietuvių katalikų moterų sąjungos veikloje, bendradarbiavo „Drauge“, „Karyje“, „Tremties Trimite“, „Šaulės Tremtyje“ ir kituose lietuviškuose spaudos leidiniuose. Paskutinė tarpukario Lietuvos šaulių sąjungos moterų šaulių vadė, LŠST Garbės narė S. Putvinskaitė-Mantautienė mirė 1984 metų balandžio 5 dieną Putname, Konektikuto valstijoje. Už nuopelnus ir pasižymėjimą S. Putvinskaitė-Mantautienė buvo apdovanota DLK Gedimino ordinu, Klaipėdos atvadavimo garbės ženklu, Šaulių Žvaigždės ordinu ir medaliu, Suomijos, Latvijos ir Estijos valstybių apdovanojimais. Iš viso jos krūtinę puošė 12 pasižymėjimo ženklų. Jau praėjo 36 metai nuo jos mirties, bet jos indėlis ir pasiaukojanti veikla Lietuvos šaulių sąjungai ir lšeivijos šaulių organizacijai išliko ir išliks Šaulių sąjungos istorijoje ir šauliškos ideologijos tęsėjų sąmonėje bei širdyje. x

Sofijos Putvinskaitės vestuvės su Aleksandru Marcinkevičiumi-Mantautu.

GABRIELĖ PETKEVIČAITĖ-BITĖ IR ĮVAIRIAPUSĖ JOS VEIKLA

Tekstas – Irena Lesvinčiūnienė
Puziniškio muziejaus (G. Petkevičaitės-Bitės gimtinės) muziejininkė

Nuotraukos – iš Puziniškio
(G. Petkevičaitės-Bitės gimtinė)
G. Petkevičaitės-Bitės muziejaus archyvo

Gabrielė Petkevičaitė-Bitė gimė 1861 metų kovo 18 dieną (pagal senąjį kalendorių) Puziniškyje (Kauno gub., Panevėžio apskr., Smilgių vlsč.) Malvinos Chodakauskaitės-Petkevičienės ir Jono Leono Petkevičiaus šeimoje. Pirmagimė Gabrielė, augusi supama mellės, šilumos, puoselėjamo gėrio, dosnumo ir pagarbos žmogui, kartu mačiusi skausmo, patyrusi skaudžių netekčių, išaugo didele, rūpestinga, susipratusia, atsakinga ir kovojančia moterimi, savo šalies patriote. Ji ir rašytoja, pedagogė, visuomenės veikėja, kovotoja už moterų teises, švietėja, kandidatė į Lietuvos Respublikos prezidentus, išskirtinė Lietuvos asmenybė – plataus švietėjiško požiūrio, gebanti sutelkti visuomenę bendriems darbams, geresnės ir gražesnės šalies kūrimui. Jos gyvenimo kelrodžiu buvo tėvų įskiepyta meilė savo kraštui ir žmonėms bei pačios įsitikinimas, jog ji, būdama lietuvė, privalo padaryti viską ir taip atsakingai, kad čia gyvenantiems žmonėms būtų ramu, gera ir saugu.

G. Petkevičaitė-Bitė.

Ji savo gyvenimu, turėdama ypatingą vidinį grožį ir inteligenciją, būdama ne per tvirčiausios sveikatos, parodė, kokių svarbių, didelių ir rezultatyvių darbų, įdedant daug jėgų ir darbo, gali padaryti vienas žmogus.

Gabrielė perėmė iš tėvų teisingumą, tolerancijos, mandagumo, padorumo, atsakingumo, altruizmo idėjas ir atsakingai, nepaisdama nešė per visą savo gyvenimą. Namuose iki šešerių metų ji negirdėjo kitos kalbos – tik lietuvių. Tėvai ir auklė kalbėdavo su vaikais tik lietuviškai, dainos skambėjo lietuviškos, žaidimai taip pat tik lietuviški – tai buvo retas atvejis tarp XIX amžiaus bajorų. Jonas Petkevičius su žmona Malvina, auklėdami vaikus, visuomet pabrėždavo, kad svarbiausia – ne turtas, socialinė padėtis, o moraliniai dalykai: pagalba, supratingumas, atjauta, sąžiningumas, pagarba. Šie tėvų mokymai jai buvo tarsi vėliava, kurią ji aukštai iškėlusi ir nepailstamai nešė per gyvenimą. Ji savo atsiminimuose apie pagarbą šalia esantiems rašė apie jai motinos duotas gyvenimo pamokas, kurios prasideda nuo požiūrio į tarnus: „Motina aiškino, kad tarnai tai tas pats, kas tėvų rankos. Kas tarnų negerbia, tas negerbia ir nemylti savo motinos ir savo tėvo [...] tarnų ir tarnaičių klausimas buvo motinos keliamas nuo to laiko, kaip tik mano atmintis siekia.“

Gabrielę visą gyvenimą lydėjo iš vaikystės atsineštas kieme tarp dviejų didžiulių katilių stovinčios ir pilstančios į dubenis varguoliams skirtą viralą mamos paveikslas. Ji stengėsi visada tai daryti ir mokė kitus taip pat dirbti. Gabrielės mama buvo pasinėrusi į labdaringą veiklą, šelpė vargšus, rūpinosi badaujančiųjų maitinimu. G. Petkevičaitė-Bitė, vėliau mokytojaudama Panevėžyje, gimnazijoje beatodairiškai šelpė vaikus, rūpinosi maitinimu. Jos supratimu, tik sotus ir šiltai besijaučiantis vaikas gali mokytis ir įsisavinti mokomąją medžiagą. Savo kolegų mokytojų ne tik prašydavo, bet ir įsakydavo, kad per vasaros atostogas parinktų ir padžiointų žolelių arbatoms, pagamintų gilių, morkų ar kitokios kavos, kad pertraukų metu vaikai galėtų atsigerti karštimu. Tam reikalui pagaminti nupirko 40 l virdulį. Pagal mažas savas galimybes ji pirkdavo duonos, sviesto, dešros, daržovių sumuštiniui, kad vaikai nors truputėlį apmąšintų alkį.

Gabrielei, vyriausiai iš penkių vaikų, buvo devyneri, kai mirė motina, nuo slaugomų ligonių užsikrėtusi šiltine. Tėvas, Jonas Petkevičius, be žmonos išgyveno 39-erius metus (mirė 1909 metais). Visi namų rūpesčiai gulė ant Gabrielės pečių, be to, ji padėjo tėvui dirbti vaistinėje, gydyti ligonius. Tėvo pažiūros, pamokymai, matomas gyvai daromų darbų pavyzdys darė didelę įtaką tolesnei veiklai.

Ne kartą prisimindavo tėvo žodžius: „Atminkite, vaikai, jūs pirmą pareigą tuo šviesos spinduliu, kurį įgijote, dalintis su liaudimi. Kad jūs ir kažin kiek mokslo pasieksite, jei jūs nesuprasite, kad jūsų pareiga tarnauti liaudžiai, jei jūs nesuprasite, kad jūsų pareiga savo likimo neskirti nuo liaudies likimo – jūs būsite ta sausa šaka, kuri bus nukirsta.“

Tėvas ragino Gabrielę dirbti kultūros ir švietimo darbą savoje aplinkoje – juk ji buvo pakankamai išsimokiusi, išsilavinusi, kad galėtų pagelbėti sodiečiams. Baigusi mokslus Mintaujoje, kur jai suteiktas namų mokytojos vardas su teise dėstyti istoriją, geografiją, aritmetiką, prancūzų ir vokiečių kalbas, jau 1879 metais Joniškėlyje, savo bute, pradeda slapta mokyti miestelėnų ir valstiečių vaikus. Matydama daugiau gabių vaikų, juos remia, prasimanydama lėšų iš bitininkavimo.

1885–1886 metais lanko Klementinos Maculevičiūtės vedamus bitininkystės kursus Deltuvoje. Gavusi baigimo pažymėjimą įveikia 50 avilių bityną, iš kurio visas gautas pajamas skiria gabiems mokiniams remti.

Remdama, šviesdama, mokydama ji tarsi davė raktus nuo durų, už kurių geresnis, sotesnis, šviesesnis gyvenimas. Jos tvirtu įsitikinimu, tik mokytas, mąstantis, apsišvietęs žmogus gali kovoti su negerovėmis, įveikti blogybes, pasipriešinti neteisybei. Vis daugiau ir daugiau radosi gabių, talentingų žmonių kuriuos reikia paremti. Tuo tikslu 1894 metų vasarą įsteigia šelpimo draugiją „Žiburėlis“. Remia gabius jaunuolius, padeda jiems siekti mokslo, remia visuomenininkus. Jos dėka skulptūros mokslus baigė Bernardas Bučas ir Juozas Zikaras. Savo prisiminimuose B. Bučas rašė: „Gabrielė Petkevičaitė – Bitė buvo pirmoji mano mokytoja, ji „surado“ mane. Buvau visai mažas, kai ji atsivežė pas save, mokė, rengė, augino. Pameniu, pradėjau mokytis gimnazijoje. Tikriau – norėjau mokytis... 1919-ųjų rudenį Bitė, manim vedina, vaikščiojo po turtingųjų panevėžiečių butus. Ji – mokytoja, aš – piemenukas su savo darbo batais... Ponai kažką davė Bitei, kažką rašė. Tik vėliau supratau, kad taip buvo renkamos aukos mano mokslams. Vėliau ji atidavė mane skulptoriui Juozui Zikarui. Pas jį aš mokiausi. Dažnai ir G. Petkevičaitė atsilankydavo. Ji man lygi motinai.“

Norėdama savo aplinkoje matyti kuo daugiau apsišvietusių žmonių, G. Petkevičaitė organizavo kursus savo apylinkės žmonėms. Jos gimtasis Puziniškio dvarelis buvo tapęs savotiška mokykla – čia j jos pamokas susirinkdavo kaskart po 60–70 žmonių. >

15

G. Petkevičaitė-Bitė savo kalboje ji akcentavo, jog visuose Europos moterų judėjimuose pagrindinė idėja – moterų ir vyrų lygybės būtinybė visose socialinio, ekonominio ir politinio gyvenimo srityse.

„Dedu pastangas išauklėti kultūringus, susipratusius savo šalies piliečius, nors tamsumas jų tarpe tiesiog pasakiškas“, – teigė ji. Mokytojaudama Panevėžyje, gimnazijoje, ji pasižymėjo kaip reikli ir gabi pedagogė. Dėstė vokiečių, lietuvių kalbas, skatino kultūrinį, literatūrinį mokinių išprusimą. Parengė Pasaulinės literatūros istorijos vadovėlį.

To laikotarpio įvykiai, žinios spaudoje, audringi atgarsiai iš pasaulio, tėvų pamokos stiprino Gabrielės norą pasinerti į lietuvybės darbus. 1899 metų vasarą Palangoje organizuoja ir režisuoja pirmąjį viešą lietuvišką spektaklį „Amerika pirtyje“. Spaudos draudimo metu tai buvo didelė rizika, tačiau G. Petkevičaitė-Bitė džiaugėsi: „Juk tai proga viešai prabilti savo gimtąja kalba, ir ją duoti išgirsti šimtui brolių, pratintų prie gimtosios kalbos žeminimo, niekinimo.“

Apsisprendimą dirbti visuomenei ir tautai lėmė pažintis su V. Kudirka ir jo leidžiamas „Varpas“. Pasak Bitės, laikraštis jai padarė didelį įspūdį, „prasivėrė nauji gyvenimo horizontai, gyvenimo ir veiklos horizontai“. „Varpą“ ji vadino kompasu tolesnei veiklai ir aktyviai ėmėsi žurnalistės plunksnos. 1909 metais dirbo „Vilniaus žinių“ redaktore. Rašė į „Lietuvos žinias“, redagavo moterims skirtą laikraštį „Žibutė“. Savo publicistika ji aprėpė plačią visuomeninių reiškinių, problemų skalę. Jai rūpėjo liaudies švietimas, krašto ekonomika, meno gyvenimas, spaudos reikalai, žemės klausimas, moterų padėtis.

1905 metų lapkričio 5 dieną Vilniuje vykusioje konferencijoje buvo įkurta Lietuvos moterų sąjunga, viena iš steigėjų – G. Petkevičaitė-Bitė. Lietuvos moterų sąjungos vienas pirmųjų tikslų buvo rinkimų teisė, taip pat siekis lygių su vyrais teisių politikoje. Veiklos programą šiai pirmajai Lietuvos moterų organizacijai, kėlusiai savo veikloje politinius uždavinius, parašė G. Petkevičaitė. Po suvažiavimo spaudoje plačiai buvo aptarinėjami moterų ir vyrų lygybės klausimai, padidėjo moterų aktyvumas, pradėjo viena po kitos rasti moterų organizacijos.

Moterys vis daugiau pradėjo įgauti drąsos ir pasitikėjimo, atsirado daugiau bendraminčių ir sekėjų. 1907 metų rugsėjo 23–24 dieną Kaune įvyko Pirmasis Lietuvos moterų suvažiavimas, kuriam pirmininkavo G. Petkevičaitė-Bitė. Savo kalboje ji akcentavo, jog visuose Europos moterų judėjimuose pagrindinė idėja – moterų ir vyrų lygybės būtinybė visose socialinio, ekonominio ir politinio gyvenimo srityse. Suvažiavimo metu G. Petkevičaitė-Bitė išrenkama į kuriamos Lietuvos moterų sąjungos organizacinį komitetą.

1908 metų gruodžio 13–17 dieną Peterburge dalyvauja Rusijos moterų suvažiavime, skaito referatą. Tomis pačiomis dienomis kartu su Žemaitė dalyvauja ir skaito referatus Peterburgo lietuvių draugijų vakaruose. Referatuose nubrėžė ir gerai argumentavo moterų sąjungos pagrindines veiklos kryptis – kovą už lygias moterų teises su vyrais, mokslą ir švietimą, ypač moterų balsavimo teisę, darbą visuomenės labui, moters pilietės ir moters kovotojos už savo teises idealų formavimą ir jų siekimą bei visų luomų, visų profesijų moterų susivienijimą, siekiant bendrų tikslų.

Būdama aktyvi visuomeniniame ir politiniame gyvenime, G. Petkevičaitė-Bitė dalyvavo 1920 metų Steigiamojo Seimo rinkimuose, kuriuose buvo išrinkta 112 narių. Lietuvos socialistų liaudininkų demokratų partijos sąraše pirmoje vietoje buvo įrašyta G. Petkevičaitė-Bitė. Atidarant pirmąjį Steigiamojo Seimo posėdį, ji buvo pakviesta pirmininkauti kaip vyriausia amžiumi (59 metų) seimo narė. Sveikindama visus kreipėsi: „Laiminga esu galėdama tat padaryt, kaip sena savo tautos nepriklausomybės kovotoja, kaip moteris, įgijusi taip karštai pageidaujamo teisių sulyginimo, kaip savo visuomenės narys, neliovęs kovot prieš kiekvieną pavergimą, vis tiek koks jis yra: tautų, luomo ar kapitalo [...]. O mes atstovai dirbdami čia savo didįjį darbą, dirbkim jį nei akies mirksniui neužmiršdami, jog mes esam čia tik savo krašto žmonių valios vykdytojai.“ Ji buvo išrinkta į Laikiniosios Lietuvos valstybės Konstitucijos projekto komisiją, jos dėka į Konstituciją buvo įtrauktas straipsnis dėl moterų ir vyrų lygiateisiškumo.

Jausdama pareigą visomis savo išgalėmis tarnauti šaliai, dalyvavo 1926 metų prezidento rinkimuose. Jai buvo labai svarbu, kad vadovautų atsakingi, girdintys ir matantys žmonių reikalavimus vadai. 1926 metų gegužės 27 dieną laiške savo bendražygei Felicijai Bortkevičienei rašė: „Man rodosi, jog nėra antro inteligento, kurs taip su liaudimi sugyventų, kaip aš, nėra kito, kuriam tiek progos būtų į liaudies balsą įsiklausyti.“

G. Petkevičaitė-Bitė visą savo gyvenimą atidavė visuomenės labui. Ji šelpė neturtinguosius, globojo kalinius, augino brolio Vladislavo vaikus, padėjo neįgaliesiems, nuo mažens užaugino ir į mokslus išleido Antaną Kasperavičių. Buvo įvairių draugijų narė. Įkūrė ortopedinės pagalbos, kalinių šalpos draugijas. Lankydama kalinius, parūpindavo jiems maisto lauknešėliu. Kartu su savimi vedėsi mokinius, kad parodytų, jog reikia gyventi ir elgtis sąžiningai, atsakingai.

Puziniškis.

G. Petkevičaitė-Bitė – ne tik politikė, visuomenininkė, filantropė, mokytoja, bet ir rašytoja, dramaturgė. Paskatinta P. Višinskio, pareigos vedama šviesti tautą, ji rašė apsakymus, apsakas, romaną, paskelbė publicistikos ir kritikos straipsnių. Publicistikoje svarstė įvairias socialinio, dvasinio ir ekonominio gyvenimo temas, kritikavo žmonių ydas, prietarus, skelbė humanizmo, demokratiškumo, socialinės padėties idėjas. Apsakymuose vaizdavo nacionalinio sąmonėjimo reiškinius, kėlė pasipriešinimo carinei priespaudai temas. Kartu su Žemaitė kūrė pjeses, pasirašydamos slapyvardžiu „Dvi Moteri“. Tai buvo aktualios temos iš aplinkos gyvenimo: pašiepiamas ir smerkiamas turtingųjų, ponų, dvarininkų nutolimas nuo tautos, vaizduojama sunki kaimo moters dalis, smerkiama socialinė nelygybė, rodomos tuomečio Lietuvos kaimo ydos ir mokoma, kaip tai pakeisti, kad visuomenė taptų sąmoningesnė ir supratingesnė. Romane „Ad Astra“ atskleidė dvarininkijos nutautėjimą, iškėlė moters emancipacijos, jos visuomeninio sąmonėjimo, aktyvumo idėją.

Daug laiko ir jėgų skyrė memuarams. Ypač svarbus „Karo meto dienoraštis“, kurį rašė būdama Puziniškyje ir fiksavo I pasaulinio

karo įvykius savo krašte, nušviesdama karo okupacijos našta, žmonių nuotaikas, išgyvenimus, pateikdama savo įžvalgas. G. Petkevičaitės-Bitės atsiminimuose gausu įvairių istorinių faktų, žymių to meto asmenybių aprašymų, biografinių duomenų. Rašyti memuarus, rinkti tautosaką skatino ir J. Tumas-Vaižgantas. Vertinga jos surinkta etnografinė tautosakinė medžiaga, ypač liaudies medicinos žinios, buvo spausdinama Peterburgo geografinės draugijos leidinyje.

G. Petkevičaitė-Bitė mirė gyvendama Panevėžyje, sulaukusi 82 metų.

Savo įvairiapuse veikla G. Petkevičaitė-Bitė neabejotinai yra viena iškiliausių Lietuvos asmenybių, kurios atminimas neišblėsta ir šiomis dienomis. Jos palikti pėdsakai jamžinti Panevėžyje, Joniškėlyje. Gimtajame Puziniškyje (Panevėžio r.) išlikęs dvarelis, kuriame įkurtas muziejus. Teikiama G. Petkevičaitės-Bitės literatūrinė premija Lietuvos rašytojams. LR Seimo įsteigtas apdovanojimas G. Petkevičaitės-Bitės vardo medaliu „Tarnaukite Lietuvai“ kasmet teikiamas Lietuvos žmonėms, tęsiantiems ir įgyvendinantiems jos idėjas. x

16

XXI AMŽIAUS PRADŽIOS AUTOMOBILIAI (II DALIS)

1.

Tekstas – Jonas Rinkevičius

1971 metais išradėjai pradėjo eksperimentuoti su plieniniu diržu, kuris galėjo perduoti didesnį sukimo momentą neslysdamas. Be to, plieninio diržo naudojimo trukmė buvo daug ilgesnė. Šios konstrukcijos variatoriai, pavadinti CVT (angl. *Continuously Variable Transmission* – bepakopė transmisija), praeito šimtmečio aštuntajame dešimtmetyje ir vėliau pradėti montuoti serijiniuose mini ir labai mažos klasės lengvuosiuose automobiliuose: „Fiat Panda“, „Fiat Uno“, „Lancia Y“ (Italija); „Honda Logo“, „Honda Capa“, „Mazda 1.25 L CVT“, „Subaru Justy“, „Nissan Micra“ (Japonija); „Ford Fiesta“ (JAV, Vokietija); „Rover Mini“, „Mini One CVT“ (Anglija).

Iš esmės visų minėtų modelių pavarų dėžės yra panašios. Šio tipo pavarų dėžę sudaro varomasis (jam judesį suteikia variklis) ir varantysis (jis perduoda judesį varantiems ratams) velenai, ant kurių užmaiti kūginės formos diskai (du paslankūs ir du nejudami), kuriuos juosia trapecinis diržas, besisukantis alyvoje. Hidrauliškai valdomu mechanizmu praskečiant vieno veleno diskus ir suglaudžiant kito veleno diskus, gaunami įvairūs perdavimo skaičiai, keičiami velenų sukimosi dažniai bei automobilio važiavimo greičiai, be to, palaikomas optimalus trapecinio diržo įtempimas.

Naujos kartos elektronikos valdomą CVT transmisiją (pavarų dėžę) su plieniniu pavaros diržu 1998 metais pasiūlė firma „Honda“. Ją sumontavo labai mažos klasės

lengvuosiuose automobiliuose „Honda Civic“, o po metų ir visureigyje „Honda HR-V“.

Pažangiausią iki šiol CVT transmisiją 1999 metais pasiūlė koncernas „Volkswagen AG“. Jo sukurtas variatorius „Multitronic“ turėjo ne diržą (kaip buvo iki šiol), o daugiaeilę plieninę grandinę, kurią sukūrė įmonės „LuK“ specialistai. Nuo 2001 metų ši transmisija įdiegta serijiniuose „Audi A4“ ir „Audi A6“ modeliuose su benziniu ir dyzeliniu varikliais.

Sistema „Multitronic“ gali perduoti iki 300 Nm sukimo momentą, o perdavimo skaičiaus diapazonas yra nuo 2,4 iki 0,4 ir lenkia iki šiol gamintas diržines transmisijas pagal gaunamas didžiausią ir žemiausią įjungiamas pavaras.

1. Modernus ir saugus mažos klasės automobilis „Opel Corsa IV“ su mechanine 6 pakopų, automatizuota „Easytronic“ arba ASG tipo pavarų dėže.
2. „Euro-6“ reikalavimus atitinkantis kompaktinės klasės automobilis „VW Passat 2.0 Blue TDI“ su automatizuota DSG tipo pavarų dėže.

2.

Be to, pagal dinamiškumą ir ekonominius parametrus ji pranašesnė ne tik už savo „giminaičius“, bet ir, pavyzdžiui, už penkių pakopų mechaninę bei automatinę hidraulinę-mechaninę pavarų dėžę.

Daug dėmesio šiuo laikotarpiu skiriama ATP pasyviajai ir aktyviajai saugai iš esmės apimant kėbulo, važiuoklės, apšvietimo ir valdymo sistemų įrenginius. Tam tikras įdirbis tobulinant šias automobilių sistemas pasiektas dar praeito amžiaus paskutiniais dešimtmečiais. Dabar šis darbas tęsiamas toliau.

Pasyviosios saugos veiksniai, kurie sumažina sunkių avarijų pasekmes, yra šios priemonės: kėbulas (jame numatytos saugos zonos), sėdynės, saugos diržai, saugos pagalvės, saugi sulankstoma vairo kolonėlė, saugus (be atsikišusių aštrių dalių) salonas, saugioje vietoje įrengtas degalų bakas ir kt.

Aktyvioji sauga – automobilio konstrukcijos kokybiniai rodikliai, priemonės, neleidžiančios įvykti avarijai arba sušvelninančios jų padarinius. Jie būtų tokie: važiavimo stabilumas, manevringumas, geras padangų sukibimas su kelio danga, stabdymo efektyvumas, automobilio dinaminiai rodikliai ir kt.

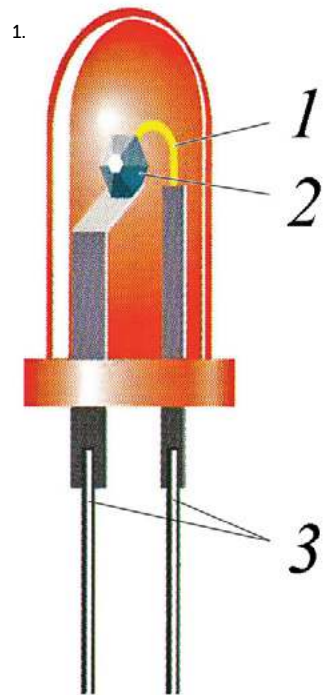
Automobilio sauga gerinama įvairiais būdais. Pavyzdžiui, naujausios kartos 2010 metų švedų automobiliuose „Volvo 70“ kėbulo karkasas pagamintas iš gniuždymui ir lenkimui atsparaus plieno konstrukcijų. Priekinis bamperis turi specialią konstrukciją – padidintas kontakto plotas susidūrimo metu (užvažiavus ant pėsčiojo ar dviratininko jis mažiau traumuojamas). Variklio dangtis yra korytos konstrukcijos. Tai irgi kiek sušvelnina (amortizuoja) smūgį susidūrimo metu (yra bandomi automobiliai su dangčiuose įmontuotomis saugos pagalvėlėmis). Padidintas galinių durelių stiklas ir kartu pagerintas matomumas važiuojant atbuline eiga. Čia daug padaryta, kad važiuojantys

suaugusieji ir vaikai būtų saugūs. Įrengtos didelio ploto pripučiamosios užuolaidėlės (apsaugo sėdinčius gale), apsaugos nuo šoninių smūgių sistema SIPS (*Side Impact Protection System*). Sėdynėse įrengta WHIPS (*Whiplash Protection System*) sistema apsaugo keleivių kaklus staigus automobilio susidūrimo metu, o sistema BLIS arba IDIS (*Intelligent Driver Information System*) perspėja vairuotoją, kad nematomoje zonoje yra kitas automobilis. Važiavimo greitis gali būti palaikomas įjungus automatinį kontrolės įrenginį. Speciali „City Safety“ sistema automatiškai palaiko atstumą iki priekyje judančio objekto. Sumažėjus šiam atstumui minėta sistema pristabdo automobilį be vairuotojo įsikišimo. Daug nuveikta gerinant vairavimo sistemos kokybinius rodiklius: taupant vidaus degimo variklio energiją (hidraulinę pavarą pakeičiant elektrohidrauline arba elektromechanine), gerinant automobilio valdymo parametrus.

Svarbus žingsnis užtikrinant aktyviąją automobilio valdymo saugą buvo stabdžių antiblokavimo sistemos (ABS – *Anti Blockier Brake System*) sukūrimas. Pirmoji tai padarė vokiečių įmonė „Bosch“. Pirmieji tokios sistemos pavyzdžiai užpatentuoti dar 1936 metais. 1978-aisiais pirmosios ABS buvo įrengtos serijiniuose S klasės lengvuosiuose automobiliuose „Mercedes-Benz“.

Šios aktyviosios saugos priemonės privalumus dabar teigiamai vertina ir gamintojai ir eksploatuotojai visame pasaulyje. ABS nuolat tobulinama. Ji sulaukė ir kitų pagalbinių automobilio saugą užtikrinančių priemonių: TCS (*Traction Control System* – sistemos, reguliuojančios ratų buksavimą bei slydimą) bei ESP (*Electronic Stability Program* – elektroninė valdymo stabilizavimo posūkių metu sistema). Šiuos automatinius valdymo įrenginius dabar turi daugelio šiuolaikinių autotransporto priemonių (ATP) stabdymo sistemos. >

Statistikos duomenimis, apie 40 proc. avarių, kuriose žūsta žmonės, įvyksta tamsiu paros metu, nors naktį eismo intensyvumas penkis kartus mažesnis nei dieną.

1. LED diodų šviesos šaltinis.
2–3. Savivartis „Scania R380“ (ratų formulė 6 × 6) ir jo 14 pakopų automatizuota „Opticruise“ tipo pavarų dėžė.

Tačiau manoma, kad perspektyviausia yra stabdžių sistema su elektromechanine pavara, kuri yra pavadinta EMB (*Elektro Mechanical Brake*). Ši elektronikos valdoma sistema neturi daugelio mums įprastų mechaninių dalių, paliktas tik stabdžių pedalas su eigos jutikliu ir diskinis ratų stabdymo mechanizmas. Stabdžių sistema valdoma pagal schemą (*brake by wire* – elektros laidais). Sudėtingiausias įrenginys čia yra ratams stabdyti skirti elektros varikliai, valdantys ratų stabdymo intensyvumą pagal susidariusias važiavimo aplinkybes. Svarbiausi ratų stabdymo mechanizmui keliami reikalavimai: jis turi būti lengvas, kompaktiškas, atsparus šilumai, patikimas ir tiksliai reaguoti į kompiuterio komandas.

Svarbus saugaus važiavimo garantas yra geras kelio matomumas. Statistikos duomenimis, apie 40 proc. avarių, kuriose žūsta žmonės, įvyksta tamsiu paros metu, nors naktį eismo intensyvumas penkis kartus mažesnis nei dieną. Akivaizdu, kad geresnis kelio apšvietimas gali efektyviai sumažinti naktinį avaringumą. Vokiečių firmos „Hella“ specialistų atlikti rinkoje esančių automobilių priekinių žibintų bandymų rezultatai išryškino daugelio automobilių apšvietimo sistemos trūkumus. Svarbiausi iš jų yra: per mažas apšvietimo nuotolis, vairuotojo akinimas, sudėtinga ir dažna priežiūra. Todėl pažangių konstrukcijų automobiliuose vis dažniau halogeniniai žibintai keičiami pasukamaisiais ksenoniniais, kurie gerai prisitaiko prie kelio sąlygų (įkalnė, nuokalnė, vingiai), reaguoja į oro pokyčius (lietus, sniegas, rūkas), automobilio apkrovimą, o žibintus valdo automatinės valdymo sistemos. Didžiausi nuopelnai, kuriant tokius žibintus, priklauso vokiečiams. Įvairiais pavadinimais naujos kartos apšvietimo sistemos yra sukūrusios firmos „Audi“ (*AFS – Adaptive Front-lighting System*), BMW (*DMD – Digital Micromirror Device* ir *ALC – Adaptive Light Control*), „Opel“ (*AFL – Adaptive Forward Lighting*). Šių sistemų elektroninis valdymo blokas, užprogramuotas kiekvienam automobilio moduliui, palaiko optimalų žibintų šviesos sklaidimo tolį kiekvienoje situacijoje.

Specialistai daug vilčių deda į naują diodų šviesos šaltinį LED (*Light Emitting Diode* – šviesos diodai). Šviesos diodai – tai naujo pavyzdžio šviesos šaltiniai. Juos kurti skatina dabar naudojamų šviesos šaltinių trūkumai: kaitrinių lempučių mažas naudingumo koeficientas (daugiau elektros sunaudojama šilumai, o ne šviesai), trumpa darbo trukmė, jautrumas vibracijai, o ksenoninių šviesos šaltinių – didelė kaina ir naudojama aukšta įtampa.

Pirmieji šviesos diodai LED pasirodė dar aštuntajame praeito amžiaus

dešimtmetyje. Šviesos diodo konstrukcija nesudėtinga. Jis sudarytas iš dviejų elektrodų (anodo ir katodo), skaidraus plastiko korpuso, lęšio (veidrodėlio), daugiabriaunio kristalo ir srovės laidininko. Prijungus prie elektrodų 12 V srovės šaltinį, aukso laidininku (jo mažą varžą) bei kristalu tekanti srovė sužadina tam tikros spalvos spektro šviesą, kuri lęšis (veidrodėlis) surenka į tam tikros formos šviesos srautą ir išspinduliuoja į aplinką. Kuo stipresnė elektros srovė, tuo ryškesnė šviesą skleidžia LED. Tačiau tik iki tam tikrų ribų, nes diodas irgi gali perdegti. Šviesos diodo švytėjimo spalva priklauso nuo to, iš kokių medžiagų padarytos puslaidininkio plokštelės. Iki praeito amžiaus devintojo dešimtmečio šviesos diodų pritaikymą riboję jų mažą galia ir silpnas šviesos srautas (0,025–0,05 lm). Tačiau JAV, Vokietijos bei Japonijos mokslininkų pastangomis jie buvo patobulinti. Sukurti galingesni ir skirtingų spalvų spektro (raudonos, geltonos, žalios, mėlynos, baltos spalvos) diodai, kurie dabar naudojami šviesoforuose, kelio ženkluose, informaciniuose stenduose, įrengiami automobilių galiniuose bamperiuose, stabdymo signaliniuose bei gabarito žibintuose, automobilio vidui bei kontrolės prietaisų skydeliui apšviesti. Kadangi šviesos diodai sunaudoja mažai elektros energijos, jie ypač tinka dienos šviesos žibintams, kai dieną tenka ilgai važiuoti su įjungtomis trumposiomis šviesomis.

Pagrindinis šviesos diodų privalumas tas, kad jie neišskiria jokių pašalinių produktų, o svarbiausia – šilumos. Dėl to jų efektyvumas labai didelis. Tokio pat ryškumo srautui išgauti LED reikia apie 80 proc. mažiau energijos, negu paprastai kaitrinei lemputei. Be to, šviesos diodai neturi spiralų, kitų besidėvinčių elementų. Jie nebijo drėgmės ir dulkių, yra atsparūs vibracijai, dėl to labai ilgai laiko (iki 100 tūkst. valandų). Dėl mažos galios (3–6 W) bei silpno sukuriama šviesos srauto pagrindiniuose kelio žibintuose jie pradėti naudoti tik šio amžiaus antrajame dešimtmetyje. Kad LED skleistų baltą šviesą, gali būti panaudotas trijų kristalų derinys: skleidžiantis raudoną šviesą (angl. red), žalią (angl. green) ir mėlyną (angl. blue) arba mėlynos šviesos kristalas įvelkamas į liuminofo (lot. *liumen* – šviesa + gr. *phoros* – nešantis) kevalą ir taip jo šviesa transformuojama į baltą šviesą.

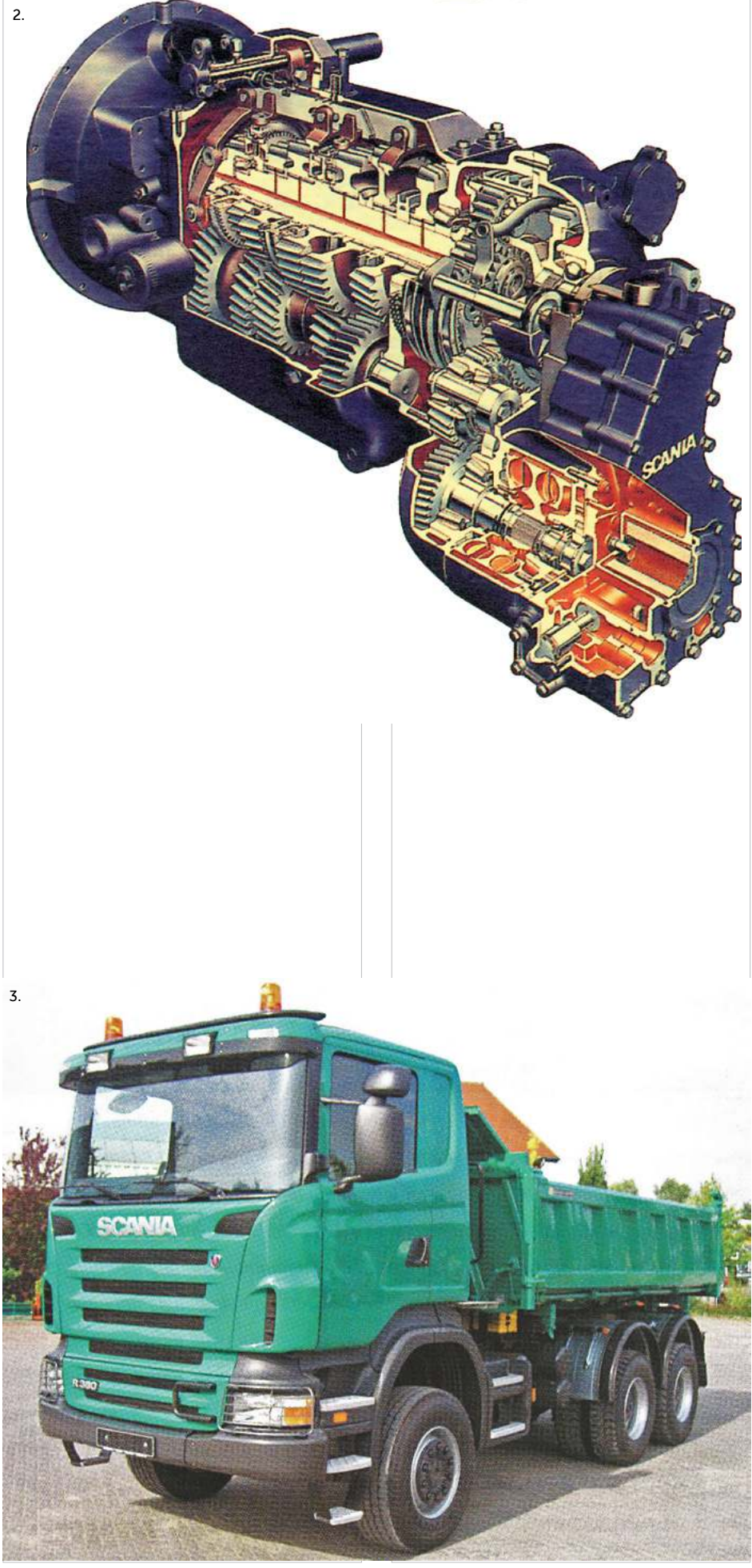
Kad šviesos srautas būtų stipresnis, žibintuose montuojama keletas diodų. Kadangi jie yra mažų matmenų (skersmuo 3–5 mm, aukštis 10–15 mm), žibintus galima pagaminti plokščius, įvairios formos ir montuoti ten, kur tradiciniai šviesos šaltiniai žibintai netelpa. Šviesos diodai turi ir kitų privalumų. Tokiems žibintams nereikalingi spalvoti stiklai, kurie sugeria iki 50 proc.

tradicinių žibintų skleidžiamos šviesos. Tačiau kol kas jie yra mažos galios, labai brangūs ir jautrūs perkaitimui. Manoma, kad išsprendus šiuos klausimus šviesos diodai pakeis tradicines kaitrines lemputes.

Pagrindiniuose žibintuose LED pirmą kartą panaudotos 2008 metais serijiniuose automobiliuose „Lexus LS600h“ ir „Audi R8 5.2 FSI“ (artimosioms, statymo šviesoms bei posūkio signalams), o 2010 metais minėtuose automobiliuose bei „Toyota Prius“ LED šviesos šaltiniai įrengti tolimoms šviesoms. Manoma, kad šie pirmieji pavyzdžiai yra šviesos technikos automobiliuose revoliucijos pradžia.

Kad pritrauktų pirkėjų, gamintojai naujų modelių reklamoje vis daugiau dėmesio skiria visuotinio pripažinimo sulaukusiai, automobilių pasyviąją ir aktyviąją saugą įvertinančiai tarptautinei nepriklausomai organizacijai „Euro NCAP“ (*European New Car Assessment Programme*). Ši institucija pradėjo savo veiklą 1996 metais. Jos steigėjai yra Vokietijos automobiline klubas ADAC (*Allgemeiner Deutscher Automobil-Club*), Didžiosios Britanijos, Švedijos bei Olandijos transporto ministerijos, Tarptautinė automobiline federacija FIA, Tarptautinė vartotojų asociacija. Šios organizacijos būstinė įsikūrusi Briuselyje (Belgija).

Anksčiau visų automobilių bandymai buvo atliekami pagal tą patį scenarijų: iš pradžių būdavo išrenkami populiariausi tos pačios klasės automobiliai ir anonimiškai skirtingose vietose nuperkama po du automobilius; pagal nustatytą crash test metodiką buvo išbandomas jų atsparumas priekiniam ir šoniniam smūgiui, o kartu ir jų pasyvioji sauga. Dabar „Euro NCAP“ tikrina ne tik vairuotojų ir keleivių saugos priemones, bet ir nustato, kokią žalą automobiliai padaro pėstiesiems, susidūrę su jais važiuodami 40 km/h greičiu. Panašiai kaip viešbučių svečių aptarnavimo lygį, ši organizacija automobilių saugos bandymų rezultatus taip pat vertina žvaigždutėmis (ne daugiau kaip penkiomis). Kadangi daugelis gamintojų „Euro NCAP“ reikalavimus dabar nesunkiai įvykdo, jie vis griežtinami. Bandymų testas yra praplėstas įvertinus ir kitas situacijas: atsitrenkus automobiliui į kitas kliūtis, pavyzdžiui, atsitrenkus kitam automobiliui į automobilio galą. Iškelti nauji reikalavimai aktyviosios saugos elementų įrengimui. Pavyzdžiui, galimybė išlaikyti važiavimo stabilumą ekstremaliomis sąlygomis, t. y. automatinė sistema, kuri padėtų ištaisyti vairuotojo klaidas. Bandymų metodika papildė ir kitais naujais testais. Imtasi griežtesnių priemonių apsaugoti jautrias žmogaus kūno dalis – keleivių kaklą, galvą (bandymai atliekami pagal HIC – *Head Injury Criterion* sistemą). >

Ilgametė patirtis rodo, kad norint taupyti degalus ir mažinti aplinkos taršą vietoje tradicinėse autotransporto priemonėse naudojamų vidaus degimo variklių reikia plačiau naudoti hibridines ir elektrines jėgaines.

1.

Sugriežtinti reikalavimai vaikų saugai, įvestas garso signalas, perspėjantis, kad vairuotojas ar keleiviai neprisisegę saugos diržų (jie dabar privalomi visoms autotransporto priemonėms). Nuo 2009 metų bendrai vertinama ir pasyvioji, ir aktyvioji [Safety Assist] sauga procentais. Todėl gamintojai, norintys, kad jų gaminiai būtų puikiai vertinami, turi griežtai vykdyti šios organizacijos reikalavimus.

Pirkėjai, pasitikėdami šia organizacija, daugiausia balų („žvaigždučių“) surinkusius automobilius noriai perka. Neatsitiktinai gamintojai naujų modelių reklamoje vis daugiau dėmesio skiria ne įvairiems gautiems titulams, o testų rezultatams. Kiek tai svarbu patvirtins tie, kuriems teko patirti rimtą eismo įvykį ir kuriems terminas „pasyvioji ir aktyvioji sauga“ nėra tušti žodžiai.

Gamintojams darosi vis sunkiau vykdyti vis griežtėjančius „Euro 6“ gamtosaugos reikalavimus, ypač naudojant tradicinius automobilių variklius, maitinamus naftos kilmės degalais, kurių sudėtyje yra azoto junginių ir anglies. Todėl ieškoma naujų metodų minėtoms problemoms spręsti. Deja, kartais nueinama lengviausiu, bet klaidingu keliu.

Kaip rašė žurnalas IQ 2015 m. spalio mėn., Nr. 11 [68] (straipsnis „Nešvarus verslas“), nesėkmė ištiko ir visuotinai pripažintą, inovacijomis garsėjantį „Volkswagen“ koncerną. Norėdami padidinti lengvųjų automobilių su dyzeliniais varikliais pardavimo apimtis JAV (šiuo metu lengvieji dyzeliniai automobiliai čia tesudaro apie 1 proc., o Europos šalyse – vidutiniškai apie 50 proc.) ir žinodami, kad ten yra dar griežtesni standartai išmetamųjų deginių taršai negu Europoje, koncerno specialistai sąmoningai įdiegė slaptą „mažtančią“ programinę elektroninę įrangą, kuri variklių bandymų metu „optimizuotų“ taršos rodiklius. Skandalas (vėliau pavadintas „dyzelgeitu“) kilo 2015 metų rugsėjo 18 dieną, kai JAV Aplinkos agentūra pranešė, kad bandomuose dyzeliniuose „Volkswagen“ ir „Audi“ modeliuose įdiegta programinė įranga, kuri azoto junginių (NOx) lygį kontroliuojančią technologiją įjungia nustačiusi gana lengvai nuspėjamus bandymams būdingus veikimo požymius.

Todėl bandymų metu NOx „atitinkanti“ taršos norma realiomis sąlygomis viršyta net 40 kartų! Apsaugos agentūra liepė koncernui „Volkswagen“ iš JAV atšaukti apie pusę milijono automobilių, pataisyti programinę įrangą ir sumokėti milžinišką piniginę baudą. Kiek vėliau koncernas pripažino, kad iš viso pasaulyje yra 11 mln. transporto priemonių, kuriose „pastebimas skirtumas“ tarp NOx atliekant bandymus ir naudojant realiai. Taigi pagal JAV galiojantį

Švaraus oro įstatymą koncernas už kiekvieną automobilį turėjo sumokėti 37,5 tūkst. dolerių. Vėliau ieškiniai už suklastotus dyzelinių automobilių teršalų duomenis pasipylė ir iš kitų šalių.

Kyla klausimas, kodėl koncerno vadovybė ir specialistai taip pasielgė? Juk visa minėta įranga, mažinanti automobilių taršą, puikiai tinka ne tik sunkvežimiams ir autobusams, bet ir lengviesiems automobiliams. Atsakymas – didelė konkurencija. Norint pritraukti klientus, perkama transporto priemonė turi būti santykinai pigi, saugi ir taupi, kad galėtų konkuruoti su kitų šalių automobilių gamintojais. Kiekvienas papildomas įrenginys didina automobilio kainą. Taigi negarbinga konkurencija šiuo atveju skaudžiai smogė koncerno prestižui.

Kaip teigia britų konsultacijų bendrovės „Emissions Analytics“ atstovas N. Moldenas (Nick Molden), taip atsitiko dar ir todėl, kad bandymų tvarka Europoje yra pasenusi ir skatina piktnaudžiauti, nes įmonės pačios organizuoja savo gaminių bandymus, padedamos nepriklausomų organizacijų, kurias sertifikuoja nacionalinės vyriausybės. Nors įmonės išbandomas autotransporto priemonės privalo paleisti per standartinį naudojimo ciklą ir laboratorijoje ir bandymų trasoje (deja, nei viena, nei kita nė nepanašu į realias sąlygas), jos žino, kad gebėjimas „optimizuoti“ bandymų procedūras yra būdas pritraukti klientų. Testuojami automobiliai paprastai „modifikuojami“, kad būtų kuo taupesni. Juose nėra svorį didinančių priedų, pavyzdžiui, garso sistemų. Pasipriešinimas sumažinamas nuėmus šoninius veidrodėlius ir užklėjavus tarpus tarp kėbulo dalių. Įpylus specialių tepalų, sklandžiau veikia variklis. Mažo pasipriešinimo riedėjimui padangos pripučiamos specialaus dujų mišinio ir pan. Realiai tai reiškia, jog imamasi visų įmanomų priemonių, kad bandomieji automobiliai pasirodytų daug geriau nei tos versijos, kurias klientai įsigyja. JAV automobilių gamintojai taip pat atsako už savo bandymus. Bet ten Aplinkos apsaugos agentūra vėliau įsigyja kelis atsitiktinius egzempliorius, kad galėtų patikrinti, ar visuomenei parduodami automobiliai atitinka oficialiai deklaruojamus skaičius. Jei jie nesutampa, gresia solidžios baudos. Deja, japonų „Toyota Motor Corporation“ koncerno specialistai prisipažino, kad norėdami padidinti automobilių pardavimo apimtį taip pat yra klastoję variklių ekonomiškumą ir taršos duomenis.

Ilgametė patirtis rodo, kad norint taupyti degalus ir mažinti aplinkos taršą vietoje tradicinėse autotransporto priemonėse naudojamų vidaus degimo variklių reikia plačiau naudoti hibridines ir elektrines

jėgaines. Ypač ženklus proveržio laukiama šio amžiaus trečiajame dešimtmetyje (apie tai bus rašoma kituose žurnalo numeriuose).

Pagal gamtosaugos reikalavimus ateityje išmetamųjų teršalų kiekis turi būti dar labiau sumažintas. Pavyzdžiui, numatyta, kad 2020 metais išmetamųjų teršalų CO ir CO₂ emisija neviršys 80 g/km. Pageidautina perspektyviuose modeliuose šią normą sumažinti iki 40–50 g/km. Tada automobiliai nebus prastesni nei kitos transporto priemonės (dabar skaičiuojant emisiją vienam žmogui autobusai išskiria 100 g/km, o dyzeliniai traukiniai – 40–80 g/km).

Automobilių gamintojams iškyla sunki užduotis, kaip tai pasiekti. Įvairių šalių mokslininkai daug dirba, kad tradicinių automobilių vidaus degimo varikliuose būtų galima panaudoti biodegalus, o ateityje – perspektyviausius degalus – vandenilį, kuriam sudegus nesusidaro anglies junginių, o lieka tik vandens garai. Bet tai galbūt bus tolimoje perspektyvoje. O ką automobilių gamintojams ir jų naudotojams daryti dabar?

Autoritetingų specialistų nuomone automobilių gamintojai su minėtomis bei kitomis iškilusiomis problemomis neturi būti palikti vieni. Tai turi būti sprendžiama globaliniu mastu apimant visas suinteresuotas institucijas bei padedant šalių įstatymų leidybos institucijoms ir vyriausybėms, kurios įstatymų nustatyta tvarka turi padėti, reguliuoti ir kontroliuoti. Kadangi, pavyzdžiui, ES šalyse automobiliai dabar patenkina apie 85 proc. transporto poreikio, siekiant gerokai sumažinti aplinkos taršą, būtina didinti autotransporto priemonių pralaidumą keliuose ir gatvėse. Statistikos duomenimis, automobilių keliuose per pastaruosius 20 metų padaugėjo daugiau negu du kartus, tačiau kelių galimybės juos sutalpinti padidėjo tik keliais procentais. Nuo didžiulių eismo spūsčių kenčia visų didžiųjų miestų gyventojai. Ne mažesnė problema – automobilių statymo erdvės trūkumas.

Taigi jau dabar iškyla neatidėliotinas uždavinys – gerinti kelių ir gatvių infrastruktūrą, t. y. gerinti eismo saugą bei kelių ir gatvių pralaidumą, statyti naujas skirtingo lygio sankryžas, tiesti aplink miestus žiedinius apvažiavimo kelius, įrengti automobilių stovėjimo aikšteles ir pan. Specialistų nuomone, būtina efektyvinti visuomeninio transporto sistemą. Apskaičiuota, kad keleiviniai autobusai per valandą galėtų pervežti 14 tūkst., traukiniai 20 tūkst. keleivių toje pačioje kelių ir gatvių erdvėje, kurioje lengvaisiais automobiliais galima pervežti tik 3 tūkst. žmonių. Taip yra dar ir todėl, kad lengvieji automobiliai naudojami labai

1. Pagrindinis žibintas su LED diodų šviesa.

2–3. Pagerintos pasyviosios saugos švedų automobilis „Volvo 70“ ir jo kėbulas.

neefektyviai, nes dažniausiai važiuoja tik vienas žmogus. Visuomenėje turi būti formuojama nuomonė, kad eksploatuoti mažesnės klasės transporto priemonės yra ekonomiškiau ir ekologiškiau.

Kiekvienos šalies automobilius gaminančios įmonės turi būti suinteresuotos kurti ekologiškesnes ir saugesnes autotransporto priemones. Todėl turi būti sukurti naujovėms palankūs įstatymai. Siekiant gerinti eismo saugą bei mažinti aplinkos taršą (seni automobiliai išmeta daugiau nei 170 g/km teršalų), pasenusios autotransporto priemonės turėtų būti keičiamos naujomis gerokai sparčiau. Saugesnę, ekologiškesnę autotransporto priemonę įsigyjantis asmuo turi turėti tam tikrą pranašumą – ir moralinį, ir materialinį. Taigi automobilis, tapęs kiekvieno žmogaus gyvenimo dalimi, turės keistis, tobulėti, kad kuo geriau tenkintų jam keliamus reikalavimus ir pateisintų į jį dedamas viltis. Toks yra techninės pažangos dėsnis. x

17

Tekstas – Vytautas Radzevičius
Nuotrauka – Julius Kalinskas / 15min

Žinoma daug istorijų, susietų su triušiais, kiškiais ar zuikiais. Nesigilinsiu, kuo skiriasi triušiai ar zuikiai, bet yra įdomių faktų apie ilgaausius.

Daugiausia triušienos, skaičiuojant vidutiniškai vienam gyventojui, suvalgoma Maltoje. Nacionalinis Maltos patiekalas yra „stuffat tal-fenek“. Tai – triušienos, raudonojo vyno ir pomidorų troškiny. Tarpukaryje laukinių triušių bandyta įveisti Lietuvoje. Žymiausias mūsų gamtininkas, profesorius ir vienas iš LŠS kūrėjų Tadas Ivanauskas monografijoje „Pasaulio žvėrys“ rašė, kad kurį laiką laukiniai triušiai išsilaikė Sūduvoje, bet Lietuvos klimatas jiems buvo netinkamas. Daugelis žino, kaip triušiai XIX amžiaus pabaigoje kartu su britų kolonistais užplūdo Australiją, kur jie neturėjo konkurentų ir priešų plėšrūnų. Dėl greito dauginimosi triušiai pakeitė dalies kontinento ekosistemą. Triušių arealuose nyko augalija ir vietinė fauna, o ilgaausiai atrodė nesustabdomi jokiomis priemonėmis. Po ilgų kovų pagelbėjo tik biologinis ginklas – triušius naikinančios ligos.

Šis triušienos receptas – prancūziškas. Bet pabandžiau prancūzų naudojamus pievagrybius pakeisti voveraitėmis. Rezultatas pranoko visus lūkesčius. Siūlau išbandyti, kol voveraičių galima ir prisirinkti, ir nusipirkti.

TRIUŠIS TARP VOVERAIČIŲ

6 valgytojams reikės:

- 1 triušio [apie 1200 g]
- 3–4 svogūnų
- 2–3 skiltelių česnako
- 2–3 morkų
- 300 g voveraičių
- 1 stiklinės baltojo sauso vyno
- 1 stiklinės vandens
- sviesto
- saujos petražolių ir salierų lapelių
- 2–3 laurų lapų
- druskos ir juodųjų pipirų pagal skonį

1. Triušį supjaustykite į 6–8 dalis.
2. Keptuvėje įkaitinkite sviestą ir apkepkite triušio gabalus.
3. Smulkiai supjaustykite svogūnus, morkas ir žalumynus, sutraiškyskite česnakus.
4. Į troškinimo puodą įdėkite sviesto, sudėkite svogūnus, česnakus, morkas, žalumynus, triušio gabalus, supilkite vyną ir vandenį, įdėkite druskos, juodųjų pipirų ir laurų lapų. Patroškinkite apie pusvalandį.
5. Keptuvėje ant sviesto apkepkite voveraites, kol išgaruos skystis. Sudėkite į troškinį ir patroškinkite dar apie 10 minučių.

SVEIKINAME

Sveikiname seses ir brolius sukakčių ir jubiliejų proga!

Vytauto Didžiojo šaulių [Kauno apskr.] 2-oji rinktinė

JANĖ ČIBIRKIENĖ – 70 m.

Suvalkijos šaulių [Marijampolės apskr.] 4-oji rinktinė

RIMAS PAULAUSKAS – 50 m.

LŠS Gen. Povilo Plechavičiaus šaulių [Šiaulių apskr.] 6-oji rinktinė

VYTAUTAS MIČIULIS – 50 m.
ARMANDAS URVAKIS – 20 m.
RAMŪNAS VALENTINAVIČIUS – 50 m.

LDK Kęstučio šaulių [Tauragės apskr.] 7-oji rinktinė

JONAS VITAS JAKŠTYS – 70 m.
VIRGINIJUS BARTUŠIS – 55 m.

Žemaitijos šaulių [Telšių apskr.] 8-oji rinktinė

STASYS DAMULIS – 75 m.
GRAŽINA OVČINIKOVIENĖ – 55 m.
JUOZAS SKABEIKIS – 55 m.

Išėjus Anapilin ilgamečiam Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės šaulių rinktinės Trakų 1006 kuopos šauliui VYTAUTUI IGNIUI PIVORIUI nuoširdžią užuojautą reiškiamo jo žmonai ir artimiesiems. Trakų 1006 kuopos šauliai

Karaliaus Mindaugo šaulių [Vilniaus apskr.] 10-oji rinktinė

JUOZAS OLEKAS – 65 m.
GEDIMINAS ROMAŠKA – 65 m.
ANTANAS PANAVAS – 65 m.
TAURAS PAULAUSKAS – 60 m.
AUDRIS VILČINSKAS – 60 m.
PAVELAS JEFIŠOVAS – 55 m.
ARMANDAS ŠALAŠEVIČIUS – 55 m.
ALEKSANDRAS BELSKIS – 50 m.
MYKOLAS OKULIČ-KAZARINAS – 50 m.
MINTAUTAS PAULAITIS – 50 m.
MINDAUGAS ŠERPYTIS – 50 m.
KĘSTUTIS TAMULAITIS – 50 m.
MINDAUGAS ARDIŠAUSKAS – 45 m.
SANDRA BRIKAITĖ – 45 m.
GINTARAS MARKEVIČIUS – 45 m.
VAIDAS NAVICKAS – 45 m.
VAIDOTAS TINTERIS – 45 m.
ALVYDAS MAJAUSKAS – 45 m.

Išėjus Anapilin ilgamečiam Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės šaulių rinktinės Trakų 1006 kuopos šauliui VYTAUTUI IGNIUI PIVORIUI nuoširdžią užuojautą reiškiamo jo žmonai ir artimiesiems. Trakų 1006 kuopos šauliai

Išėjus Anapilin ilgamečiam Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės šaulių rinktinės Trakų 1006 kuopos šauliui VYTAUTUI IGNIUI PIVORIUI nuoširdžią užuojautą reiškiamo jo žmonai ir artimiesiems. Trakų 1006 kuopos šauliai

UŽJAUČIAME

Mirus LDK Kęstučio šaulių 7-osios rinktinės šauliui dim. mjr. **ALGIRDUI GENIUI**, nuoširdžią užuojautą reiškiamo šeimai ir artimiesiems.

LŠS vadovybė

„Pajutome staiga kažko netekę... Ir iš tiesų, netekome tiek daug. Uždekime širdį skausmingą žvakę Ir parymokime drauge...“

Mirus LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo tarybos nariui, Tauragės skyriaus pirmininkui, bendražygiui dim. mjr. **ALGIRDUI GENIUI**, nuoširdžią užuojautą šeimai ir artimiesiems reiškia LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo nariai

Mirus šauliui **GINTAUTUI NARIJAUSKUI**, nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius. Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės šauliai

Mirus Širvintų šaulių kuopos šauliui **ALBERTUI TOLOČKAI**, nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius. Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės šauliai

Mirus mylimai Mamai, nuoširdžią užuojautą Broliui **RAMŪNUI VIEDERIUI** reiškia LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo nariai

Mirus mylimam Sūnui, nuoširdžią užuojautą LŠS Toronto V. Pūtvio kuopos vadui, Garbės šauliui **VYTAUTUI PEČIULIUI** ir jo žmonai **IRENAI** reiškia LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo nariai

Mirus Mamai, nuoširdžiai užjaučiame sesę **JŪRATĘ KUČIAUSKIENĘ**. Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės šauliai

KRYŽIAŽODŽIO ATSAKYMAI

Spalio mėnesio „Trimite“ spausdinto kryžiažodžio atsakymai:

Vertikaliai:

- Kenija.
- Lagūna.
- Barkasas.
- Grotas.
- Tralas.
- Azimutas.
- Indija.
- Valtis.
- Nemo.
- Ryga.
- Niuportas.
- „Džūkas“.

19. Uostas.

20. Kroviniai.
22. Amerigas.
23. Olandija.
24. Fokas.
25. Svalbardas.
27. Barbadosas.
28. „Argas“.
33. Kilis.
35. Ikrai.
38. Abordažas.
39. Grogas.
40. Odinas.
41. Krantinės.

Horizontaliai:

3. Brigantina.
9. Regata.
10. Zundas.
12. Bortas.
14. Vantai.
15. Kanonada.
18. Auskaras.
21. Bala.
23. Otas.
24. Forpikas.
26. Levantas.
27. „Batavija“.
29. „Skalvis“.
30. Adleris.
31. Jachta.
32. Vilkas.
34. Galisija.
36. Saira.
37. Dokai.
42. Debarkaderis.
43. Ūdra.
44. Alta.
45. Alikantė. x

18

KRYŽIAŽODIS „LIETUVIŠKA MUZIKA“.

HORIZONTALIAI:

1. Alternatyvinio roko trupė iš Telšių, gyvavusi 1982–1988 metais (įkūrėjai K. Jablonskis ir S. Požemeckas).
5. Kaimas Kalvarijos seniūnijoje, kurio kaimiška kapela sudrebino Lietuvą savo pirmuoju hitu „Vėl gegužio žiedai“.
10. Dainininkė, TV laidų vedėja, grupės „69 danguje“ narė.
13. Vilniaus miesto folkloro ansamblis, nuolatinis (bent jau dažnas) laidos „Duokim garo“ dalyvis.
14. Ansamblis, susikūręs 1970 metais (jame savo kūrybinį kelią pradėjo bei tęsė daugelis šiandien garsių Lietuvos estrados artistų, tarp jų Stasys Povilaitis, Liutauras Čepreckas, Antanas Čepas, Simonas Donskovas).
15. Lietuvos popmuzikos atlikėjos E. Puidokaitės (viena žinomiausių jos dainų „Mergaitės nori mylėt“) sceninis pseudonimas.
16. Grupės „Poliarizuoti stiklai“ lyderio vardas.
19. Mažybinis dangaus kūno pavadinimas (šiuo žodžiu prasideda E. Kučinsko atliekama daina).
21. Paukščiai, kurie, anot J. Miliauskaitės atliekamos dainos, palieka mus naktį.
29. Lietuvos Teatro ir muzikos akademijos Klaipėdos fakultetų koncertmeisteris, kompozitorius, roko grupės „Eldija“ klavišininkas.
30. Buvusio „Rondo“ grupės vokalistas Lainiaus pavardė.
31. Sovietmečiu jie buvo vadinami autorinės dainos atlikėjais (o dabar susirenkantys į festivalius „Akacijų alėja“, „Purpurinis vakaras“ ir kt.).
32. Lietuvos muzikantas, dainininkas, buvęs grupės „Gravel“ gitaristas, dainų autorius, TV laidų vedėjas.
34. Žurnalistas, muzikos apžvalgininkas, LRT popmuzikos skyriaus vyriausiasis redaktorius.
35. Grupė, su kuria savo solinę karjerą pradėjo L. Kernagis.
36. Viena žinomiausių dueto „Baltos varnos“ dainų.
37. Lietuvių kompozitorius, pedagogas (2019 metais buvo paskelbti jo metais).

38. Taip galima pavadinti žinomiausią operos „Traviata“ ariją („Pakelkime taurę linksmybės“).
40. 1988 metais įrašyta E. Masytės daina apie dirbtinį šviesos šaltinį.
41. Akustinio roko grupė iš Vilniaus, kurios nariu buvo K. Likša.
42. ŽAS nario Ezopo pavardė.
44. Sunkiojo metalo grupė iš Vilniaus, viena pirmųjų šios muzikos grupių Lietuvoje (1986 metais, žinomusia daina – „Mes – jėga“).
46. Pagoniško metalo stiliumi grojanti lietuvių grupė iš Varėnos, kurios pavadinimas kildinamas iš žodžio, kuris suprantamas kaip senovės lietuvių likimo, baimės, liūny ir raistų deivės vardas.
47. Bardės iš Rokiškio V. Urbonienės daina iš autorinių dainų albumo „Iki Tavęs“.
48. Lėtas lietuvių liaudies vestuvinis šokis, kurį šokdavo merginos per mergvakarį: laikydamos rankose gėlių arba kitų žalumynų puokšteles dainuodavo (priedainyje dažnai vartojamas žodis sadūto) ir atsisveikindamos paeiliui sukdamos su jaunąja.
51. Delnuose laikomas nedidelis kiekis uogų (vienoje iš grupės „Rondo“ dainų).
52. Didžėjus, TV laidų vedėjas, vieno iš „Radiocentro“ kūrėjų, buvusio grupės DA 17 nario Klivečkos vardas.
53. Klaipėdos mero džiazinis pseudonimas.

VERTIKALIAI:

1. Dviejų atlikėjų ansamblis („Baltos varnos“, broliai Frankoniai...).
2. Lietuvių popdainininkas („Vilniaus bokštų“ konkurso laureatas – 1969–1970 metais, Antano Šabaniausko premijos laureatas – 2002 metais).
3. Neseniai miręs legendinis lietuvių kompozitorius, architektas, dailininkas, roko operos „Meilė ir mirtis Veronoje“ autorius.
4. Sūrus lašas, dažnai randamas dainų tekstuose.
5. Lietuvos dainininkas, atlikėjas, aktorius, vokalistas, kompozitorius, vienas iš grupės „Freaks On Floor“ įkūrėjų, šiuo metu pradėjęs savo solinę karjerą.

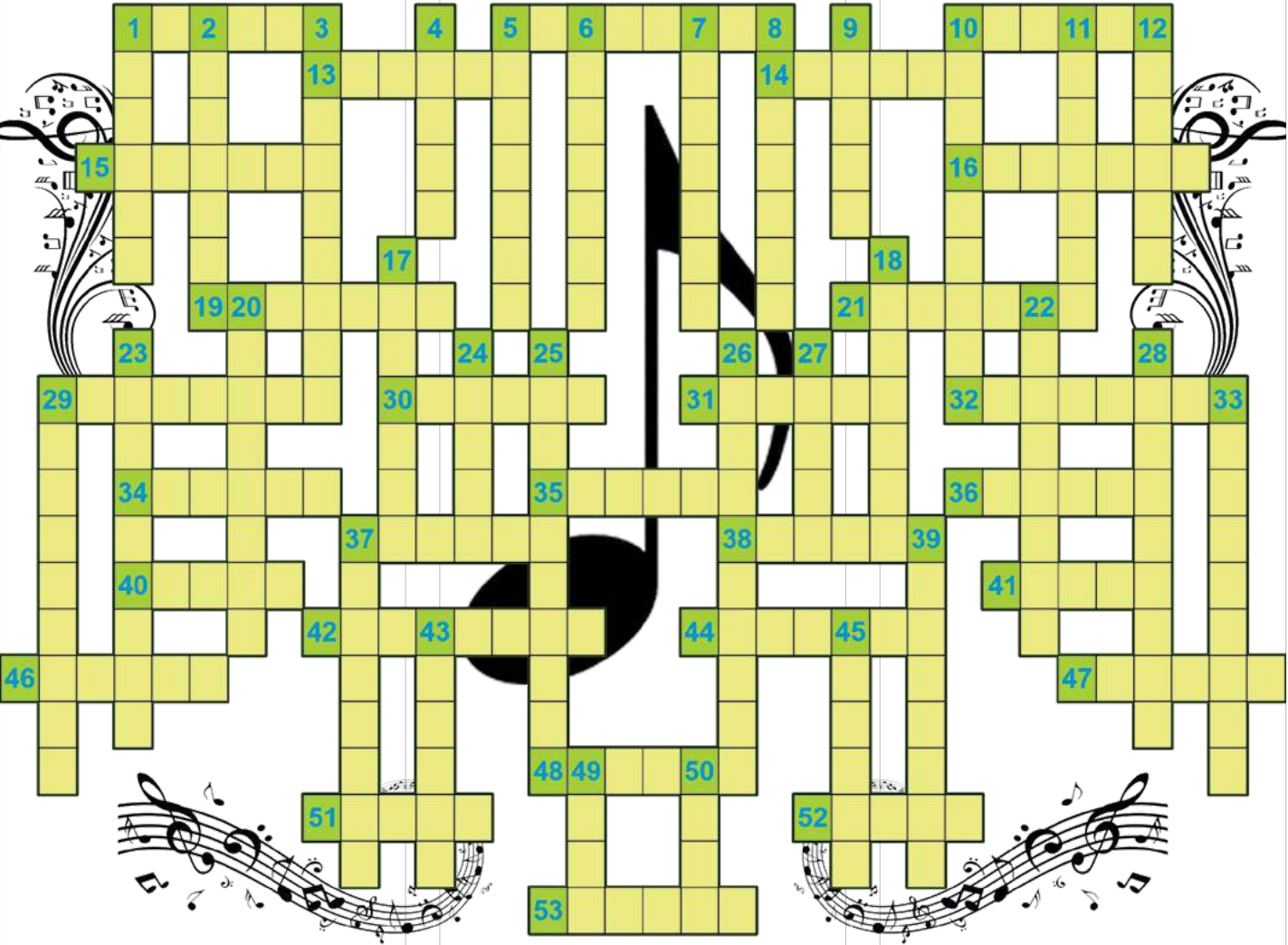
6. „Raudoni vakarai“ dainos autorė ir atlikėja.
7. Vienas žymiausių Lietuvos operos solistų (tenoras), pedagogas, ilgametis Lietuvos Operos ir baletų teatro direktorius ir meno vadovas.
8. Visas I. Valinskienės vardas.
9. Popdainininkė, savo karjerą pradėjusi chore „O lia lia“, dainavusi su M. Jampolskiu.
10. Legendinės „Anties“ lyderis.
11. Kaimas Zarasų r., garsus savo kantri stiliaus kapela, tuo pačiu pavadinimu.
12. Estradinės muzikos orkestras, kurį įkūrė kompozitorius M. Tamošiūnas.
17. Muzikos grupė iš Klaipėdos (lyderis S. Januška).
18. Lietuvių dainininkas (baritonas), pedagogas (D. Staponkaus-Deivio mokytojas).
20. Bene ilgiausiai egzistuojantis (nuo 1969 metų) profesionalus liaudiškos muzikos ansamblis.
22. Buvusio „Fojė“ klavišininko, grupės „LT United“ pagrindinio „šokėjo“ vardas.
23. Pučiamasis lietuvių liaudies instrumentas, kurio vardu pavadintas folkloro festivalis, vykstantis Kaune (dgs.).
24. Roko grupė, kurios pagrindą sudarė architektai.
25. Dainininkas, aktorius, įvairių televizijos projektų dalyvis (2013 metais laimėjo TV3 projektą „Romeo ir Džuljeta“ ir atliko pagrindinį Romeo vaidmenį roko operoje „Meilė ir mirtis Veronoje“. Jį galima atpažinti iš vaidmenų miuzikluose „Eglė žalčių karalienė“, „Žygimanto Augusto ir Barboros Radvilaitės legenda“, „Paryžiaus katedra“).
26. Legendinės 8-ojo dešimtmečio Kauno bigbeat'o grupės (1972–1976 metais) įkūrėja.
27. V. Klovos operos „Pilėnai“ personažas, kurio arija – viena iš dažniausiai atliekamų arijų.
28. Lietuvių liaudies instrumentas – įvairaus dydžio trapecijos formos mediniai loveliai su viduje įtaisytomis viena arba dviem medinėmis kabančiomis šerdelėmis – kankaliukais.
29. Transporto priemonė, kuri nenorėjo palaukti vienoje K. Kerbedžio dainoje.
33. Daugiabalsė lietuvių liaudies daina.

Atsakykite į kryžiažodžio klausimus ir siųskite atsakymus paštu iki gruodžio 15 d. į „Trimito“ redakciją adresu:

Žurnalas „Trimitas“
Lietuvos šaulių sąjunga
Laisvės al. 34,
44240 Kaunas

Sudarė Kastytis V. Stumbrys

Nepamirškite nurodyti savo atgalinio adreso ir telefono numerio, nes vienas iš atsakiusiųjų burtų būdu gaus prizą – unikalią 1 000 detalių dėlionę „Lietuvos kariai“. Sėkmės!

37. Žurnalistas, muzikantas, grupės „Juodos rožės“ įkūrėjas ir vokalistas (2004 metų liepos 11 dieną žuvo automobilio avarijoje).
39. Kantri muzikantas, vienas iš „Visagino country“ festivalio sumanytojų.
43. Grupė iš Alytaus, kurią 1992 metais subūrė Darius Mileris-Nojus.

45. Lietuvos elektroninės muzikos didžėjus ir prodiuseris, išgarsėjęs 2018 metais su kūrinio „In My Mind“ (jo prodiusuojama muzika priskiriama „Bass“ ir „Future House“ žanrams).

49. Elektroninės muzikos ansamblis („jazz rock“ stiliaus), kurį įkūrė ir jam vadovavo kompozitorius G. Kuprevičius.
50. Bene žomiausias Lietuvos muzikos prodiuseris labai „negarsia“ pavarde. x

TRIMITAS

IR PRIEŠ ŠIMTMETĮ SKAITYTAS

**Užsiprenumeruok
„Trimitą“ ir paragink kitą!**

2021 metais žurnalas TRIMITAS leidžiamas kas mėnesį.

Žurnale TRIMITAS – šaulystė, karyba, istorija, kelionės, pasaulio pažinimas, išgyvenimo patirtys, lauko virtuvė ir galvosūčiai. Kiekvienam yra ką skaityti.

Žurnalą TRIMITAS galima užsiprenumeruoti www.zurnaluprenumerata.lt internetinėje Lietuvos pašto svetainėje prenumeruok.lt bei Lietuvos pašto skyriuose. Prenumeratos kaina metams – 20 eurų.